Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Қишлоқ ҲАҚИҚАТИ

1988 йил 16 июль
ШАНБА
№ 162 (4.358).

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин.

Янгийўл шаҳридаги «Октябрь» колхози деҳқонлари 600 гектардан зиёд майдонда ғўза ўстираяптилар. Шу кунларда дала ишлари юқори агротехника қоидаларига мувофиқ олиб борилмоқда. Бунда иш социалистик мусобақа асосида йўлга қўйилганлиги қўл келаяпти. Ўзаро беллашиб меҳнат қилаётган механизатор ва сувчилар ниҳолларни меҳр билан парваришламоқдалар. Жорий йилда 68 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 35 центнердан оқ олтин етиштиришга бел боғлаган Ҳошим Қосимов бошлиқ бригада пахтакорлари айниқса ғайрат-шижоат кўрсатмоқдалар.

СУРАТЛАРДА: 1. Илғор бригада бошлиғи Ҳ. Қосимов. 2. Ғўзалар оби ҳаётга қондирилмоқда.

А. ТЎРАЕВ фотолари.

СОЦИАЛИСТИК ТУЗУМНИНГ ТЕРАН МАЪНОСИ

М. С. ГОРБАЧЕВНИНГ ВАРШАВА АҲОЛИСИ БИЛАН УЧРАШУВИ

ВАРШАВА, 14 июль. (**ТАСС махсус мухбирлари**). КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ПХРга расмий дўстлик визитининг тўртинчи кунини Варшавада ўтказди.

Эрта тонгда, қуёш нурлари эски шаҳар иморатларининг найзасимон шпилларини ёритиб, Шоҳлар қасрининг баланд деразаларига тушар-тушмас юзлаб варшаваликлар поляк ва совет маданияти, фани арбоблари билан учрашиш учун бу ерга келган М. С. Горбачевни табриклаб кутиб олдилар.

Қасрга кираверишда расмона манзара: қадимий либослардаги қаср посбонлари тавозе билан меҳмонга пешвоз чиқадилар. Курант бонги соат 10 бўлганидан дарак беради. Қасрнинг бош соҳиби профессор А. Гейштор меҳмонларни залларга бошлайди, фашистлар ер билан яксон қилиб ташлаган ва халқнинг хайр-эҳсони ҳисобига қайта тикланган қасрнинг пайдо бўлиш тарихини гапириб беради.

Зиёлиларнинг намояндалари билан учрашувни профессор Б. Суходольский очди.

Шоҳлар қасридаги учрашувларнинг ўз анъаналари бор, деди у. — Бу анъаналарда кўпгина совет кишилари қатнашганлар. Аммо ҳозирги учрашув мутлақо ўзига хосдир, биз, шу залда ҳозир бўлган ҳамма кишилар буни яхши англашимиз керак. Бу ўзига хослик шундан иборатки, бугун биз Совет Иттифоқида рўй бераётган ҳамма воқеалар ҳақида мўътабар гап айта оладиган кишинигина қабул этаётганимиз йўқ. Бугун биз совет халқининг, Совет давлатининг келажагини бунёд этаётган инсонни, шу тариқа бутун дунёнинг келажагини бунёд этаётган зотлардан бирини қабул қилаяпмиз. Бу фикр поляк зиёлиларининг, айниқса поляк ижодкор зиёлиларининг дилига ғоят яқиндир. Мана шу келажак йўли эҳтимолки, ҳозирги биргаликдаги, очиқ йўлимизда ҳам муштараклик кўплигини кўрсатиб турганидан хурсандмиз.

Сўнгра М. С. Горбачев йиғилганлар ҳузурида нутқ сўзлади.

Польшага қилган визитимизнинг асосий қисми тугади, деди совет раҳбари, бинобарин мен зиёлилар билан, халқ руҳининг намояндалари, миллат руҳи ва манфаатларининг ифодачилари билан мана шу учрашувда ҳозирги Польшада рўй бераётган воқеалар бизда жуда катта таассурот қолдирганини айтиб ўтмоқчиман. Польша яна изланишда, у бундан буён қайси йўлдан бориш керак, деган саволга жавоб қидирмоқда ва менинг назаримда бу жавобни топмоқда.

Шчецин воеводасида кеча деҳқонлар билан бўлган учрашув чоғида, деди КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, мендан сизлар Совет Иттифоқида нима қилаяпсизлар ва қилаётган ишингиздан кузатган мақсадингиз нима, ана шуларни айтиб беринг, деб илтимос қилишди. Ўшанда мен аввало бизнинг социалистик жамиятимизда ҳамма кишилар ва даставвал меҳнаткашлар яхши яшашларини ва ўзларини яхши ҳис этишларини хоҳлаймиз, дедим.

Биз Совет Иттифоқидаги қайта қуриш ва Польшадаги социалистик янгиланиш орқали қилаётган энг асосий бурилиш — мана шу, деб ўйлайман. Биз социалистик тузумнинг тарихий, теран маъносини, унинг моҳиятини намоён этаяпмиз. Биз уни инсонга хизмат қилдираяпмиз, бинобарин ютуқларнинг бош мезони ва, аксинча, камчилиги инсоний ўлчов билан, инсоний мезон билан ўлчанмоғи керак. Умуман олганда, биз қайта қуриш орқали, янгиланиш орқали жамиятимизнинг инсонпарварлик руҳини кучайтириш сари бораяпмиз. Энг муҳими—мана шу. Ҳар куни кайфияти яхши бўлган киши кўп ишга қодир. Неча асрлар мобайнида ўз ерига содиқлигини исботлаб келган бизнинг одамларимиз эса айниқса кўп нарсага қодир. Биз бу билан фахрланамиз. Чунки, рус халқининг, совет халқларининг ватанпарварлиги, поляк халқининг ватанпарварлиги — жуда катта аҳамиятга эга бўлган мустақил қадриятлардир. Одамларимизнинг ўз ватанига мана шу муҳаббати, ихлоси шу халқ руҳи ва одамларнинг муддаолари намоён бўлиши учун йўл очаётган янги имкониятлар билан бирга қўшилса, ҳам маънавий, ҳам моддий соҳада, ҳам илмфанда — ҳамма жабҳаларда бизнинг катта ютуқларимизни таъминлай олади.

Тезроқ мана шундай бўлишини ҳаммамиз хоҳлаймиз. Эҳтимол, ҳозир зиммасига масъулият юклатилан, халқлар ҳокимият тепасига чиқариб қўйган кишилар шу муваффақиятларга тезроқ эришилишини ҳаммадан кўра кўпроқ хоҳлайдилар.

Аммо айни вақтда реалист бўлмоқ керак. Чунки гап жуда катта, жуда чуқур ўзгаришлар ҳақида бормоқда. Шу сабабли биз айни вақтда ўзимиз ўйлаб, режалаштириб қўйган, ишларни амалга оширишда революцион кайфиятли ва қатъиятли бўлибгина қолмаслигимиз, биз хомхаёлларга берилмаслик учун реаллик замирида туришимиз керак. Шу боисдан ҳам биз ўз ўтмишимизни шу қадар синчиклаб ўрганаяпмиз, унга шафқатсиз танқидийлик ва ҳақиқат кўзи билан қараяпмиз. Бу жўн иш эмас. Бунинг учун жуда катта мардлик керак.

Бу — ўтмиш сабоқлари бизни янада забардаст, ақллий, доно қиладиган, янада сабр-тоқатли қиладиган, бизни янги билим билан қуроллантирадиган ва руҳимизни мустаҳкамлайдиган омилнинг ўзидир. Руҳи заифлашган инсон биз ўз олдимизга қўйган вазифаларни ҳал эта олмайди. Эҳтимолки, илгари ҳеч қачон мамлакат раҳбарлари билан зиёлиларимизнинг муносабатлари шу қадар яқин ва ҳамжиҳатлиги шу қадар чуқур бўлмагандир.

Ўтмиш сабоқларидан бири шундан иборатки, деб сўзини давом эттирди М. С. Горбачев, сиёсатчилар ва зиёлиларимизнинг бошқа авлодлари жонкуярлик билан неча марталаб жуда жиддий равишда уриниб кўрган эдилар. Аммо ҳамма программалар бошланарди-ю, биронбир босқичда тўсатдан сўниб қолар эди. Иш юришмаслигининг сабаби шунда эдики, режалар жамиятнинг интеллектуал кучлари кенг иштирокисиз ва айниқса, энг муҳими, шу режалардан баҳраманд бўлиши керак бўлган одамларнинг ўзларини қатнаштирмай тузилар ва шу алпозда ҳал этишга уринилар эди. Одамларнинг қандайдир бир доираси бор, мана шу доира халқнинг манфаатларини ифодалайди ва халққа нима кераклигини яхшироқ билади, деб ҳисоблар эдилар. Мана шуларнинг ҳаммасини жой-жойига қўйиш керак эди. Инсон ва унинг олдидаги, айниқса сизнинг ва бизнинг халқларимиз олдидаги масъулият барча ишлар ва режаларимиз марказига қўйилди. Сизнинг ва бизнинг халқларимиз шундай тақдирга эгадирларки, уларнинг ишлари, тарихий миқёсдаги ишлари шундайки, улар ўзлари билан ҳисоблашишга лойиқ эканликларини, мамлакатларимиздаги ҳаёт бошқача бўлишига, ўзларининг туб манфаатларига муносиб келишига лойиқ эканликларини исботлаганлар.

Ҳозир халқларимиз ўртасида янги муносабатлар қуриш учун жуда катта имкониятлар очилмоқда. Бизнинг, одамларимизнинг бир-биримизга очиқ кўнгил билан пешвоз чиқиш истагимиз бор, шу кунларда полякларнинг ҳам кайфияти мана шундай эканини сездим.

Учрашувда Польша ва СССРнинг таниқли маданият ва фан намояндалари — Польша фанлар академияси космик тадқиқотлар Комитетининг раиси Я. Рихлевский, публицист, Сейм депутати Р. Война, ёзувчи Ч. Айтматов, Люблин католик университетининг профессори М. Кромпец, профессор Я. Шчепаньский, ёзувчи З. Сафьян, кинорежиссёр К. Занусси, СССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси С. Федоров, публицист М. Круль, профессор Е. Адамский, профессор М. Наленч, Польша ёзувчилар уюшмасининг раиси В. Жукровский, «Новый мир» журналининг бош редактори С. Залигин, фалсафа профессори Я. Кучиньский, публицист К. Теплиц, ёзувчилардан А. Сандауэр ва Я. Пшимановский сўзга чиқдилар.

Мунозара салкам икки соат давом этди. Совет Иттифоқидаги қайта қуриш ва Польшадаги янгиланиш тўғрисида, иккала мамлакат ҳамкорлигининг пайдо бўлаётган янги имкониятларидан қандай қилиб яхшироқ фойдаланиш, дўстлик ва қардошлик сўзларини реал мазмун билан, аниқ-равшан ишлар билан тўлдириш ҳақида қизғин, ғоят ошкора гаплар айтилди. Поляк ва совет нотиқлари микрофон ёнида кетма-кет гапирдилар. Ўн етти киши сўзга чиқди, мамлакатларимизда рўй бераётган жараёнлар ҳақидаги ўз фикрини айтиш, Бош секретарга савол бериш истагидаги кишилар эса камаймас эди. Профессор Б. Суходольский ҳозир бўлган кишилардан совет раҳбарининг Польшага расмий дўстлик визити программаси муракkaблигини эътиборга олишни сўрайди. У Шоҳлар қасридаги учрашув тўғрисида китобча чиқариб, унга сўзланмаган нутқларни ҳам киритишни таклиф қилади. Бу китоб, дейди у, Бош секретарга ҳам бугун кўтарилган саволларга батафсилроқ жавоб қайтириш имконини беради.

Мен бу таклифни қўллаб-қувватлашга тайёрман, деди Михаил Сергеевич учрашувни қисқача якунлаб, дарҳақиқат, бу ерда, шу учрашувда ҳам давримизда дуч келинаётган асосий тақчилликни сезиб олдик, бизда бундай тақчилликлар кўп. Аммо вақт энг катта тақчилликдир. Программани тузган кишилар назаримда унчалик пухта иш тутмаганликларидан таассуфдаман. Бу келажак учун сабоқ бўлсин.

Сизлар бу учрашувга мароқли мулоҳазалар билан келиб, бу ҳақда сидқидилдан, ғоят манфаатдорлик билан гапирганингиз учун раҳмат. Мен бу ерда билдирилган баъзи бир фикрларгагина жавоб қайтара олишим мумкин.

Аввало қайта қуриш ва янгиланиш поездига фақат зиёлилар чиқиб олиб, бошқаларга ўрин қолмаса-я, деган хавфсирашлар хусусида. Йўқ, зиёлиларнинг роли ва бурчи ортиб бориши бу поездда меҳнаткашларга, ишчилар синфига, деҳқонларга, халққа ўрин қолмайди, деган маънони асло билдирмайди. Йўқ, айни улар ҳамма ишларнинг асосий қатнашчиси ва бу поезднинг асосий пассажирларидир. Сизларнинг меҳнатингиз жуда муҳим. Мана шу меҳнат ишчи ва деҳқонларнинг меҳнати билан бирга қўшилиб, унга бошқача қиёфа, фазилат бахш этади, уни янада унумдор қилади, бу эса кўп масалаларни ҳал этиш имконини беради. Аммо халқнинг сўзи ҳал қилувчи сўз бўлади.

Яна бир фикр. Ўз мамлакатимизда ҳам мен тез-тез эшитиб турган бир шама хусусида, мунозара қилиш яхши-ю, аммо ишлаш керак, деган шама бу ерда ҳам эшитилди. Бу гапнинг соғлом маъноси бор, аммо биз ошкоралик ва мунозарани сақлаб қолаверамиз. Акс ҳолда биз тузумнинг имкониятларини ҳам, халқимизнинг интеллектуал имкониятларини ҳам юзага чиқара олмаймиз. Бу нарса ҳатто биздаги ёки Польшадаги баъзи бировларга ёқмаса ҳам биз шу фикрда турибмиз ва тураверамиз.

Бу ердаги кўпгина нутқларда муштарак тарихимизни идрок этиш йўлида дадилроқ ва тезроқ ҳаракат қилиш, халқларимизни тарих илми билан қуроллантириш зарурлиги тўғрисидаги фикр жуда ўринли ва кучли янгради, деб таъкидлади Михаил Сергеевич. Ҳозир мен бу муаммога батафсил тўхталмоқчи эмасман, аммо бу хусусда бизда ўртоқ Ярузельский билан бир неча суҳбат бўлганини айтиб ўтмоқчиман. Бу ерга келган делегациямиз составидаги ўртоқлар ҳозир поляк дўстлар билан биргаликда шу жараёнга қандай қилиб кенгроқ тус бериш кераклигини муҳокама қилмоқдалар.

Хуллас, деди пировардида М. С. Горбачев, келинглар, профессор Б. Суходольскийнинг китобча чиқариш, суҳбатимиз мазмунини халққа маълум қилиш хусусидаги таклифини қабул этайлик. Менимча, бу қизиқарли бўлади ва ана шу интеллектуал жабҳада биргаликда сарфлаётган куч-ғайратларимиз учун яхши омил бахш этади.

Сўнгра Совет—Польша музокаралари бўлди, КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари М. С. Горбачев билан ПБИП Марказий Комитетининг Биринчи секретари, ПХР Давлат кенгашининг раиси В. Ярузельский Совет—Польша қўшма Баёнотини имзоладилар. Унда таъкидланишича, Совет Иттифоқи билан халқ Польшаси ўртасидаги сиёсий муносабатларнинг бутун системаси тенг ҳуқуқлилик, ўзаро масъулият, мустақиллик, ўз халқи олдида масъулият, шунингдек мамлакат тараққиёти масалаларини суверен ҳал этиш ҳуқуқи асосига қурилади. Халқаро ишларда СССР билан ПХР ўз ташабусларини социалистик давлатлар тинчликсевар сиёсатининг келишиб олинган умумий йўли билан узвий равишда бирга қўшиб олиб боришни норма деб ҳисоблайдилар.

Совет—Польша музокаралари тугагач, Бош секретарнинг визитини ёритаётган совет ва чет эл журналистлари учун матбуот конференцияси ўтказилди. Дунёдаги кўпгина телеграф агентликлари, телекомпаниялар ва газеталарнинг вакиллари Варшавада ўтказилган музокараларнинг мазмунига зўр қизиқиш билан қарадилар.

* * *

Варшавадаги тиғиз кун ниҳоясига етай деб қолганида, М. С. Горбачев билан унинг рафиқасига Варшаванинг меъморий гўзалликларидан, унинг боғлари ва эски шаҳари жозибадор латофатидан яна бир бор завқланиш, Варшаванинг тор кўчаларидан пиёда юриш, варшаваликларнинг дилкашлиги ва меҳмоннавозлигини яна бир бор тўла-тўкис ҳис этиш имконияти берилди.

«Варшава да шче любич! (Варшавани севмай бўладими) деган қўшиқнинг шўхчан куйлари Бош секретарнинг шаҳарнинг диққатга сазовор жойлари билан танишуви вақтида унга йўлдош бўлди. Краковда, Шчецинда бўлгани каби бу ерда ҳам — Совет иттифоқилик меҳмонлар борган ҳамма жойда беҳисоб одамлар уларни байроқчалар кўтариб, табрик сўзлари, яхши ниятлар, билан кутиб олдилар.

Лазенки парки бўйлаб сайр қилинади... парк тўрида улуғ Шопен ҳайкали савлат тўкиб турибди. Монумент пойига гулдаста қўйилади.

Марказий қўрғонда Бош секретарь поляк миллий озодлик ҳаракатига бағишланган доимий кўргазмани кўздан кечирди. Сўнгра йўл эски шаҳарнинг Барбакан районига олиб боради. Новомейская кўчасида М. С. Горбачев билан Р. М. Горбачевани сотувчилар тўхтатишиб, китоб магазинига таклиф этадилар, меҳмонларга кўркам «Варшава» альбомини ҳадя этадилар. Унинг ёнидаги «Мужинек» кафесида хушбўй кофе билан меҳмон қиладилар.

Барбаканнинг эгри-бугри тор кўчалари орқали ёш қўзғолончи ҳайкали ёнига борилади. Бу ҳайкал 1944 йилги Варшава қўзғолонида қатнашган болалар сиймосини абадийлаштирган. Бош секретарь обида пойига гуллар қўйиб, бугун бозор майдонида халқ қўшиқлари янграб туриши учун жанг қилган ёш варшаваликларнинг мардлигига ҳурмат бажо келтирди.

В. ВОЛКОВ,
Н. ЖЕЛЕЗНОВ,
А. КОНДРАШОВ,
Г. ШИШКИН,
В ШИШЛИН.

ДЕҲҚОНЧИЛИК АХБОРОТИ

ЛЕНИН

«Коммунизм» колхози пахтакорлари беш йилликнинг учинчи йилида Ватанга 551 гектар майдоннинг ҳар гектари ҳисобига 40 центнердан, жами, 3.404 тонна хом ашё топширишга аҳд этишган. Бу ерда иш ана шу юксак мажбуриятга яраша уюштирилгани туфайли ниҳоллар кунда бир яшнамоқда. Ҳозир ҳар тупда 4—5 та бўлиқ кўсак, 15—18 тадан шона ва гул санайсиз.

Беллашувда қишлоқ Совети депутати Ҳабиба Солиева, Ленин ордени нишондори Мажид Мирзаев, республикада хизмат кўрсатган пахтакор Абдулбоқи Мукимов бошлиқ бригадалар пешқадам. Бу коллективларда агротехника тадбирлари табақалаштирилган ҳолда ўтказилмоқда.

У. АБДУЛЛАЕВ.

ИШТИХОН

Эшмирза Товбоев бошлиқ бригада шарафига «Янгикент» совхозининг марказий қўрғонида байроқ кўтарилди. Меҳнат аҳли зарбдор икки ойликнинг дастлабки ўн кунлигида ғолиб чиқди.

— Бу йил 72 гектар майдонда деҳқончилик қилаяпмиз, — деди бригада бошлиғи Эшмирза Товбоев. —Мақсад гектар ҳисобига 30 центнердан ҳосил олиш. Кўзланган марра албатта эгалланади. Ғўза ривожи шундан далолат бераяпти.

Ҳақиқатан ҳам барча пайкалларда ниҳоллар баравж ўсмоқда. Бегона ўт учрамайди. Парвариш эса қизғин давом этмоқда. Механизаторлар Ҳикмат Қодиров ва Абдумажид Ўрозовнинг ҳар бири кунига 6—7 гектар ерни сифатли культивация қилаяпти. Худоёр Мустафоев, Назрулла Эгамбердиев, Бердиёр Донийёров каби сувчилар эса пайкалларни оби ҳаётга қондирмоқдалар.

Ў. САИДОВ.

СИЁСИЙ МАСЛАҲАТ КОМИТЕТИ КЕНГАШИГА

Совет делегацияси аъзолари Варшава Шартномасига аъзо бўлган давлатлар Сиёсий маслаҳат комитетининг навбатдаги кенгашида қатнашиш учун 14 июль куни Москвадан Варшавага жўнаб кетдилар, делегацияга ҳозир расмий дўстлик визити билан Польшада меҳмон бўлиб турган КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачев бошчилик қилади.

Аэродромда делегация аъзолари — КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзоси, СССР Олий Совети Президиумининг раиси А. А. Громико, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзоси, СССР Министрлар Советининг раиси Н. И. Рижков, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, СССР мудофаа министри армия генерали Д. Т. Язовни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзолари — Е. К. Лигачев, А. Н. Яковлев, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидатлар П. Н. Демичев, Ю. Д. Маслюков, бошқа ўртоқлар кузатиб қолдилар.

Кузатиб қолувчилар орасида ПХРнинг СССРдаги мувaққат ишлар вакили Э. Лукош бор эди.

Совет делегациясининг аъзолари — КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзе, КПСС Марказий Комитетининг секретари В. А. Медведев Варшавага олдин жўнаб кетган эдилар.

* * *

Шу куни совет делегациясининг аъзолари Варшавага келдилар.

Аэродромда делегация аъзоларини ПБИП Марказий Комитетининг биринчи секретари, ПХР давлат кенгашининг раиси В. Ярузельский, ПБИП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, ПХР Министрлар Советининг раиси З. Месснер, ПБИП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, ПХР миллий мудофаа министри армия генерали Ф. Сивицкий кутиб олдилар.

Варшавага илгарироқ келган Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар бирлашган қуролли кучларининг бош қўмондони Совет Иттифоқи Маршали В. Г. Куликов улар билан бирга эди.

(ТАСС).

ЯГОНА СИЁСИЙ КУН

ҚАЙТА ҚУРИШ ЙЎЛИДАН, ОЛҒА

«Средазкабель» ишлаб чиқариш бирлашмаси бош директорининг маҳсулот сифати масалалари билан шуғулланувчи ўринбосари М. Ҳ. Раҳимов оғир шлангли кабеллар цехида Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси материалларига бағишланган суҳбатни бошлар экан, унга осон бўлмаслигини билар эди. Цех шартномада белгиланган маҳсулотларни етказиб бериш мажбуриятини ҳамиша ҳам уддалаётгани йўқ, технология оқсамоқда, машина-ускуналарни алмаштириш зарур. Раҳбарнинг ишчилар билан суҳбати неча йиллар давомида йиғилиб қолган муаммоларни қандай қилиб ҳал этиш хусусида бўлди. Партия конференцияси иқтисодий, социал муаммолар, бошқа муаммоларни ҳал этиш учун сиёсий йўлланма берди. Бу — мустақиллик, ташаббускорлик, ижодкорлик билан ишлаш ҳақидаги йўл-йўриқдир. Ҳар бир меҳнатчи шахсан ўзининг, қолаверса, коллективнинг фаровонлиги учун курашиши керак. Суҳбат давомида унинг қатнашчилари шундай бир фикрга келдилар: цехни қайтадан қуроллантириш, ўзини ўзи пул билан таъминлаш ва ўз харажатларини ўзи қоплашга ўтиш шароитида меҳнатнинг бригада усулини такомиллаштириш, пировард натижалар учун ҳар бир кишининг масъулиятини ошириш, маҳсулот етказиб берувчилар билан ҳам, уни истеъмол қилувчилар билан ҳам амалий алоқаларни йўлга қўйиш зарур.

15 июль куни Ўзбекистон саноат корхоналари, колхоз ва совхозлари, муассасалари коллективларидаги ягона сиёсий кун ҳам мана шундай ишчанлик билан ўтди, унда конкрет қарорлар қабул қилинди. Бу сиёсий кун КПСС XIX конференциясининг якунларига, унинг қарорларини амалга ошириш соҳасидаги вазифаларга бағишланди.

Ҳозирча республикада яхшилик сари силжишлар суст бормоқда, халақит бериш йўлидаги уринишлар бутунлай барҳам топган эмас ва жадаллаштириш омиллари ҳаракатга келтирилмаган. Халқ фаровонлигини ошириш учун Советларнинг ролини кучайтириш, демократияни оғизда эмас, балки амалда ривожлантириш, жамиятнинг иқтисодий ва интеллектуал имкониятларини тўла-тўкис ишга солиш, бюрократик тўғаноқларни олиб ташлаш зарур.

Партия конференцияси олға томон қиладиган ҳаракатимизнинг асосий йўналишларини белгилаб берди. Энди ҳеч қандай қўшимча кўрсатмалар, тушунтиришлар ва йўл-йўриқларни кутмай дарҳол амалий ишга киришиш муҳимдир.

Ягона сиёсий кунда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг аъзолари, Ўзбекистон Компартияси ревизия комиссиясининг аъзолари, область, шаҳар ва район партия комитетларининг секретарлари, совет ва жамоат ташкилотларининг, министрликлар ва идораларнинг раҳбарлари меҳнат коллективлари ҳузурида сўзга чиқдилар.

Ягона сиёсий кунда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросининг аъзолари ва аъзолигига кандидатлар иштирок этдилар.

(ЎзТАГ).

САНЪАТ ХАЛҚЛАРНИ ЯҚИНЛАШТИРАДИ

Ленин орденли Абай номидаги қозоқ Давлат академик опера ва балет театрининг Тошкентдаги гастроллари зўр муваффақият билан ўтди. Бу коллективнинг кўп спектаклларида зал гавжум бўлди. Бу томошаларни кўриш учун республика областларидан одамлар келишди. Қозоқ артистларининг А. Навоий номидаги ўзбек давлат академик катта театрида бир ой давом этган гастролларини ўттиз мингдан ортиқ томошабин кўрди.

Ўзбекистоннинг Ўрта Осиёдаги иттифоқдош республикалар ва Қозоғистон билан иқтисодий ҳамда маданий алоқалари мунтазам ривожланиб, кенгайиб бормоқда. Адабиёт ва санъат арбоблари делегацияларининг қўшни республикаларда бўлиши, кўргазмалар, концертлар уюштириши халқлар тарихини яхшироқ билиб олишга кўмаклашади, интернационал алоқаларни мустаҳкамлашга ёрдам беради.

15 июль куни Қозоғистон театри ходимларининг бир группаси Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумида қабул қилинди. Миллатлараро маданий алоқаларни ривожлантириш тўғрисида қизиқарли суҳбат бўлиб ўтди. Ўзбекистонда кўп миллатли совет музика санъатини пропаганда қилишда муҳим роль ўйнаган, қардош маданиятларни ўзаро бойитиш ва меҳнаткашларни интернационал руҳда тарбиялашга кўмаклашган гастролларни муваффақиятли ўтказганлиги учун Ленин орденли Абай номидаги қозоқ давлат академик опера ва балет театри Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг фахрий ёрлиғи билан мукофотланди. Театрнинг бир группа ходимлари ҳам Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг фахрий ёрлиқлари билан тақдирландилар.

Мукофотларни Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг раиси П. Ҳабибуллаев тантанали вазиятда топширди.

(ЎзТАГ).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

ЛЕНИН ОРДЕНЛИ АБАЙ НОМИДАГИ ҚОЗОҚ ДАВЛАТ АКАДЕМИК ОПЕРА ВА БАЛЕТ ТЕАТРИНИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАХРИЙ ЁРЛИҒИ БИЛАН МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистонда кўп миллатли совет музика санъатини пропаганда қилишда муҳим роль ўйнаган, қардош маданиятларни ўзаро бойитишга ва меҳнаткашларни интернационал руҳда тарбиялашга кўмаклашган гастролларни муваффақиятли ўтказганлиги учун Ленин орденли Абай номидаги қозоқ давлат академик опера ва балет театри Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг фахрий ёрлиғи билан мукофотлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг раиси
П. ҲАБИБУЛЛАЕВ.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг секретари
Л. БЕКҚУЛБЕКОВА.

Тошкент шаҳри,
1988 йил 15 июль.

* * *

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Ленин орденли Абай номидаги қозоқ давлат академик опера ва балет театри бир группа ходимларини фахрий ёрлиқ билан мукофотлади.

ПАРТИЯ КОНФЕРЕНЦИЯСИ ҲУЖЖАТЛАРИНИ ЎРГАНУВЧИЛАРГА ЁРДАМ

МИЛЛАТЛАРАРО МУНОСАБАТЛАР: ҲОЗИРГИ ҲОЛАТ ВА МУАММОЛАР

Рустам НУРУЛЛИН,
тарих фанлари доктори, профессор

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари М. С. Горбачев Бутуниттифоқ XIX партия конференциясида қилган докладида бундай деб таъкидлади: «Тенг ҳуқуқли миллатлар ва элатларнинг мамлакатимизда таркиб топган иттифоқи социализмнинг энг буюк ютуқларидан бири бўлиб қолди. Бу эса зўр ишонч билан: ленинча миллий сиёсатни изчил амалга оширишгина бундан буён ҳам тараққиётимизнинг бирдан-бир соғлом негизи бўлиши керак, деб айтиш имконини беради.

Буюк иттифоқимизнинг ташкил этилишида асос бўлган ғояларнинг ҳақлигини ҳаёт тасдиқлади: куч-ғайратларнинг қўшилиши, бирлашиши ҳар бир миллатга ва умуман жамиятга ўз ҳаракатини кескин равишда жадаллаштириш, тарихий тараққиётнинг янги марраларига чиқиб олиш имконини берди. Йўлимизда учраган барча қийинчиликларга қарамай, бугунги кунда биз бу иттифоқ вақт синовидан ўтди, деб айта оламиз. Мазкур иттифоқ ҳамма халқларимизнинг бундан буёнги ривожланиши учун ҳал қилувчи замин бўлиб қолаверади».

Улуғ Октябрдан кейинги 70 йил мобайнида СССРда миллий зулм, халқлар ўртасидаги ёвузлик ва нотенгликнинг ҳамма шакллари абадий барҳам топди. Амалда халқларнинг тенг ҳуқуқлилигига эришилди, миллий ўзлигини англаш юксалди. Буюк давлатчилик шовинизми ва буржуа миллатчилигига, феодал-клерикал идеологияси сарқитларига қарши муваффақиятли кураш олиб борилиши, оммани изчил интернационал руҳда тарбиялаш натижасида ўн миллионларча кишилар онгида интернационализм, халқлар дўстлиги ва қардошлиги ғоялари қарор топди, совет халқларининг тарихий тақдири муштараклиги бундай бирликнинг асосини ташкил этади.

Ҳозирги шароитда мамлакатимиз миллат ва элатларининг турмуш тарзи интенсив равишда интернационаллашуви жараёни рўй бермоқдаки, бу ижтимоий тараққиётнинг объектив тенденцияси бўлиб, халқларимизнинг ўсиб бораётган бирлигини, уларда муштарак социал- иқтисодий, сиёсий, маданий, маиший, маънавий-психологик белгиларнинг шаклланиши ҳамда ривожланиши жараёнини ифодалайди. Халқларнинг социал турмуш ва маданиятдаги жами миллий ҳамда интернационал хусусиятлар асосларининг тобора кучайиб бораётган интернационаллашуви энг аввало бутун совет жамиятига хос белгилардир.

Бинобарин, бунда интернационаллашув миллий белгиларнинг йўқолиб бориши йўли билан эмас, балки ҳар бир халқ меросидаги жамики ижобий фазилатлардан тўлиқ фойдаланиш ҳисобига амалга ошаяпти. В. И. Ленин бундай деган эди: «...**хилма-хил усул қўлланиш** асосий, тубли, муҳим бўлган бирликни бузмайди, балки бу бирликни таъминлайди» (ТАТ, 35-том, 224-бет). Социал ва этник, миллийлик ва интернационаллик, умумийлик ва алоҳидаликнинг ўзаро боғлиқлиги турмуш тарзининг меҳнат, ижтимоий-сиёсий, оилавий-маиший, маданий-маърифий соҳаларида, фаолиятнинг конкрет турларида ўзига хос равишда ифодаланади.

Бошқача қилиб айтганда, СССР миллатлари ҳамда элатларининг турмуш тарзи муштараклиги, бирлиги халқлар ҳаётий фаолиятининг турли кўринишлари ва соҳаларида миллий хусусиятларнинг йўқ бўлиб кетишини билдирмайди. Масалан, экономикада миллий анъаналар, одамларнинг маҳорати ва асрлар давомида тўпланган ишлаб чиқариш тажрибаси сақланиб қолади ҳамда ундан фойдаланилади, республикаларнинг табиий-иқлим хусусиятлари ҳисобга олинади, ўтмишдан мерос бўлиб қолган турмуш анъаналари, одатлар, онг, психология сақланади. Эндиликда совет халқларининг интернационал жипслиги қайта қуриш, социал-иқтисодий жадаллаштиришнинг кечиктириб бўлмайдиган вазифаларидан биригина эмас, балки ана шу жараённи таъминлайдиган энг муҳим омиллардан бири сифатида кўндаланг бўлиб турибди.

* * *

КПСС ва Совет давлатининг миллий масалани ҳал этишда қўлга киритган тарихий ютуқлари миллий жараёнларда муаммолар йўқ, бу масалани кун тартибидан буткул олиб ташласа ҳам бўлади, деган тасаввур туғдирмаслиги керак. Чунки битта давлатда кўпдан-кўп миллатлар ва элатларнинг биргаликда яшаётганлиги ҳамда ҳамкорлик қилаётганлиги далилининг ўзиёқ янги муаммолар, вазифаларни келтириб чиқариши муқаррарки, уларни партиянинг социалистик жамиятни такомиллаштириш соҳасидаги назарий ва амалий фаолиятида албатта ҳисобга олиш керак. Шу муносабат билан КПСС Марказий Комитетининг Бутуниттифоқ XIX партия конференциясига докладида таъкидлаб ўтилганидек, бу масалада «бутун реал манзарани: шубҳасиз ютуқларни ҳам, конкрет социал-иқтисодий масалаларнинг ҳал этилмаганлиги, шунингдек баъзан миллий ва умумхалқ манфаатларини бирга қўшиб олиб боришда нўноқлик қилинганлиги билан боғлиқ бўлган ҳаммага равшан нуқсонларни, камчиликлар ва қийинчиликларни ҳам кўра билиш муҳимдир».

Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси миллатлараро муносабатларни такомиллаштириш масалаларига жуда катта эътибор берди. М. С. Горбачевнинг доклади, кўпгина делегатларнинг чиқишлари, шунингдек конференция қабул қилган «Миллатлараро муносабатлар тўғрисида»ги махсус резолюция бу фикрни яққол исботлаб турибди. Шуни айтиш керакки, партия конференцияси ҳозирги даврда миллий муносабатларнинг ҳолатини чуқур таҳлил этиш, назарий муаммоларини ишлаб чиқиш, амалий вазифаларини белгилаб олиш ва такомиллаштириш йўлида муҳим босқич бўлиб қолади. КПСС Марказий Комитетининг миллий муносабатларни ривожлантириш масалаларига махсус бағишланадиган пленуми бу йўналишдаги истиқболни белгилаб беради.

Партия бугунги кунда миллий муаммоларни таҳлил этишга эскича ўлчовлар билан, КПСС ва Совет давлатининг миллий сиёсатдаги ютуқларинигина тарғиб этиш принципи бўйича ёндашиш, миллатлараро муносабатлар соҳасидаги реал, серқирра ҳаётни эски, мавҳум шакл ва схемаларга тиқиштириш мумкин эмас деб кўрсатмоқда.

Ҳозирги замон миллий жараёнини назарий жиҳатдан англаш ҳамда кўпмиллатли жамият тараққиёти давомида келиб чиқаётган муаммоларни амалий ҳал қилиш учун миллий масала юзасидан Ленин таълимоти, ленинча миллий сиёсатнинг туб, энг муҳим хусусиятларини билиш ғоят зарурдирки, улар ҳамон катта аҳамият касб этиб турибди. Биринчидан, бу чуқур тарихийлик —миллий масалани кенг социал-тарихий жиҳатдан кўра билиш, бунда ижтимоий турмушнинг асоси ҳисобланган қонуниятларга таяниш, уни экономика, сиёсат ва маданият тараққиётининг асосий йўналишлари билан узвий алоқада қараб чиқиш. Иккинчидан, бу синфий ёндашиш —миллатлараро муносабатлар тараққиётига социализм ва коммунизм учун, ижтимоий эгрилик, консерватизм, этноцентризмга қарши кураш нуқтаи назаридан туриб баҳо бериш. Ниҳоят, учинчидан, бу принципиал гуманизм ва демократизм—миллатларнинг ўзига хос манфаатларини умумий манфаатлар билан, цивилизация ва маданиятнинг умуминсоний бойликлари билан миллий хусусиятларни уйғунлаштириб бориш йўлини тутиш, миллий худбинлик, таассуб, миллий яккалик ва алоҳидалик идеологияси ҳамда психологиясини принципиал жиҳатдан инкор этиш.

Миллатлараро муносабатлар миллий ва интернационал белгиларнинг ўзаро мураккаб алоқадаги жонли жараёни бўлиб, бунда янгилик эскилик билан тинимсиз курашда қарор топади, айни пайтда эски нарсаларнинг ҳаммасини буткул ташлаб юбормайди, балки ундаги энг қимматли, ижобий жиҳатларни янгилаб, сақлаб ва бойитиб боради. Қарама-қаршилик ҳар қандай ривожланиш учун хосдир, у халқаро муносабатлар соҳасида ҳам муқаррар ҳисобланади. Бунда шуни назарда тутиш муҳимки, халқаро муносабатлар соҳасида ҳамон сақланиб келаётган зиддиятлар антагонистик тусда бўлмайди ҳамда партия раҳбарлигида ҳар бир миллат ва элатнинг равнақи, бутун жамият манфаатлари йўлида уларнинг янада бирлашуви негизида чинакам интернационал ва демократик йўл билан бартараф этиб борилади. Бу ҳақда Бутуниттифоқ XIX партия конференциясида алоҳида таъкидлаб ўтилди.

Шуни ҳам назарда тутиш керакки, миллий муаммо соф ҳолда учрамайди. У халқлар ўзаро ҳамкорлигини белгиловчи иқтисодий, социал-синфий, маънавий муносабатлар мажмуасини ўз ичига олади. Совет жамиятининг ҳамма соҳаларида қайта қуриш бораётганлиги миллатлараро муносабатларда ҳам чуқур ўзгаришлар бўлишини тақозо этмоқда. Партия ўзининг кундалик амалий фаолиятида бўлгани сингари кенг социал-иқтисодий ва маданий ўзгаришларни амалга оширишда миллий жиҳатларни ҳам қатъий тарзда ҳисобга олаяпти.

* * *

Жадаллаштириш концепцияси ҳар бир халқ, ҳар бир республика иқтисодий ва маданий потенциалининг ортиб боришини, уларнинг умумиттифоқ бойлигига қўшиладиган реал ҳиссаси кўпайишини кўзда тутади. Партия шундай вазифани илгари сурди: барча миллий республикалар ва областларнинг совет халқлари дўстлиги ҳамда қардошлигининг, интернационал бирлиги, умуммиллий маънавий маданиятининг моддий асосини ташкил этадиган мамлакат ягона халқ хўжалиги комплекси тараққиётига қўшадиган ҳиссаси уларнинг мавжуд имкониятларига мувофиқ келиши керак.

Партия ва Совет давлати иқтисодий бош йўлининг изчил амалга оширилиши, ишлаб чиқарувчи кучларни жойлаштиришнинг такомиллаштирилиши, республикаларнинг табиий ҳамда меҳнат ресурслари, иқлим хусусиятларидан оқилона фойдаланишга асосланган регионал ихтисослаштириш ва кооперациялаш, хўжалик алоқалари, юк ташиш схемалари амал қилаётганлиги натижасида уларнинг иқтисодий потенциали кучаймоқда. Қардош республикаларнинг умумиттифоқ экономикасига қўшаётган ҳиссаси кўпаймоқда.

Бироқ бу соҳада ҳал этилмаган муаммолар ва зиддиятлар: маҳаллийчилик, умумдавлат манфаатларига беписандлик билан муносабатда бўлиш, иқтисодий тараққиётимизга фақат қандайдир республика, бир регион нуқтаи назаридан келиб чиққан ҳолда қараш, баъзи республикаларда меҳнат унумдорлигининг пастлиги, улардан айримларининг умумиттифоқ экономикасига қўшаётган ҳиссаси жуда суст ўсиб бораётганлиги ва ҳоказо камчиликлар мавжуд. Кўрсатиб ўтилган қусурлар Ўзбекистонда ҳам учрайди. Республика Компартияси Марказий Комитетининг IX пленумида (1988 йил январь) халқ хўжалигидаги аҳвол хусусида жиддий ташвиш билдирилгани бежиз эмас. Пленум бу соҳадаги ишлар қониқарсиз бораётганлигини таъкидлаб ўтди. 1987 йил якунлари Ўзбекистон ССР мамлакатда бўлаётган ўзгаришлардан анча орқада қолаётганлигини кўрсатди. Бизда миллий даромаднинг ўсиш суръатлари иттифоқ бўйича ўртача кўрсаткичдан уч баравар паст. Саноат ишлаб чиқаришининг ўртача йиллик ўсиш суръатлари камайиб кетди, фондлар қайтимининг пасайишига барҳам берилгани йўқ. Шартнома мажбуриятларининг бажарилиш даражаси мамлакат миқёсида олганда энг кейинги ўринлардан бирида туради. Аҳоли жон бошига товарлар ишлаб чиқариш эса мамлакатдаги ўртача кўрсаткичдан тўрт баравар кам. Капитал қурилишда пайдо бўлган сусткашликка барҳам берилгани йўқ. Планнинг бош кўрсаткичи — асосий фондларни ишга тушириш бажарилмай қолмоқда, тугалланмаган объектлар салмоғи кўпаймоқда. Қишлоқ хўжалигига келганда шуни таъкидлаш керакки, агар мамлакат бўйича маҳсулот етиштириш ўн биринчи беш йилликдагига нисбатан 9,3 процент ўсган бўлса, республикамизда унинг камайишига йўл қўйилди. Тармоқнинг фондлар билан қуролланиши 1970 йилдан 1986 йилгача 4,1 баравар ўсди, ялпи маҳсулот эса борйўғи 1,5 баравар кўпайди. Шунинг натижасида Ўзбекистон ССРнинг умумиттифоқ экономикасига қўшаётган ҳиссаси унинг имкониятларига мос келмаяпти.

Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси қарор топган республикалараро хўжалик ва илмий-техникавий алоқаларни янада ривожлантириш ҳамда мақбул ҳолатга келтириш, миллий жиҳатдан асосланган регионал сиёсат юритиш, меҳнатни тақсимлаш ва кооперациялаш афзалликларини тўлиқ намоён этиш зарурлигини кўрсатиб ўтди. «Регионларнинг кўпроқ мустақиллиги учун шароит яратиш, ҳар бир республика ўз фаровонлигининг, муштарак қардошликни ва Совет давлатининг қудратини кўпайтиришнинг негизи бўлмиш ўз хўжалик фаолияти пировард натижаларини яхшилашдан манфаатдор бўладиган ҳамкорлик шаклларини амалга ошириш марказий вазифалардан биридир, — дейилади конференциянинг «Миллатлараро муносабатлар тўғрисида»ги резолюциясида. — Туб иқтисодий ислоҳот, демократиялаш жараёни миллий-давлат тузилмаларининг ҳам, бутун мамлакатнинг ҳам манфаатларини энг мақбул тарзда бирга қўшиш учун кенг имконият очиб беради». Барча республикалар ва регионларнинг мамлакат янги территорияларини ўзлаштиришда ортиқча ишчи кучлари билан фаол иштирок этишлари ягона халқ хўжалиги комплексига уларнинг қўшадиган ҳиссасини кўпайтириш билан чамбарчас боғлиқ муҳим социал-иқтисодий вазифа ҳисобланади. Бу соҳада республикамизда ҳам муайян ишлар олиб борилаяпти. Ўзбекистон вакиллари Сибирь районларини ўзлаштиришда, Ноқоратупроқ зона, БАМ қурилишларида тобора кўпроқ иштирок этмоқдалар. Жорий беш йилликнинг ўзидагина мамлакатдаги зарбдор қурилишларга 60 минг ўзбекистонлик юборилади. Аммо 19 миллиондан ортиқроқ аҳолига эга бўлган республикамизнинг бу ишга қўшадиган ҳиссасини янада ошириш мумкин эди.

СССРдаги миллатлар ва элатлар социал структурасини тенглаштириш, демографик жараёнлар интенсив ривожланаётган ҳамда айниқса қишлоқ жойларида ортиқча меҳнат ресурслари бўлган республикаларда маҳаллий миллат орасидан малакали ишчиларни кўплаб тайёрлаш КПСС миллий сиёсатининг ҳозирги босқичдаги кечиктириб бўлмайдиган вазифаларидан бири сифатида илгари сурилмоқда.

Таъкидлаш керакки, Совет ҳокимияти йилларида ана шу вазифани ҳал этишда жиддий натижаларга эришилди. Агар СССРда социалистик қурилишнинг дастлабки босқичларида миллатлар асосан деҳқонлардан иборат бўлсалар, ҳозирги пайтда мамлакат миллат ва элатларининг бир хилдаги структурасига эришилди, яъни улардан ҳар бири ўз ишчилар синфи, колхозчи деҳқонлари ва меҳнаткаш зиёлиларига эга. Кейинги ўн йилликлар мобайнида қардош республикаларнинг социал бир хиллигига эришишда катта сакраш рўй берди. Бу айниқса интернационализм ғояларининг асосий ифодачиси — ишчилар синфига нисбатан яққол кўринади. 1939 йилда Тожикистонда меҳнатда банд бўлганлар орасида ишчилар 13,3 процентни ташкил этганди, 1979 йилда бу кўрсаткич 53 процентга етди, Арманистонда 18,6 ва 64,2, Грузияда 20,8 ва 55,6, Қирғизистонда 21,9 ва 57,8, Белоруссияда 22,8 ва 55,8, Туркманистонда 26,2 ва 44,2, Озарбайжонда 26,3 ва 59,6 процентни ташкил этади.

Жамиятнинг социал структураси такомиллашувини ифодаловчи бу прогрессив жараён Ўзбекистонда ҳам интенсив равишда рўй берди. Юқорида кўрсатиб ўтилган давр мобайнида республиканинг меҳнатда банд аҳолиси орасида ишчилар салмоғи 19,9 процентдан 52,9 процентга ўсди. 1979 йили ўтказилган Бутуниттифоқ аҳоли рўйхатига кўра Ўзбекистон ССР аҳолисининг 75,2 процентини ишчи ва хизматчилар, 24,7 процентини колхозчи деҳқонлар ва кооператив ҳунармандлар ташкил этишган. 1939 йилда бундай кўрсаткич тегишли равишда 32,2 ва 64,9 процент бўлган эди.

Аҳоли таркибида ишчилар синфининг шу қадар кўп ўсганлигига қарамай республикамиз бу соҳада мамлакатда ўн учинчи ўринда туради. Ўзбекистон айниқса ишчилар синфининг миллий кадрлари салмоғи бўйича орқада қолмоқда. Кейинги йилларда бу муаммони ҳал этиш учун кўпгина ишлар қилинганига қарамай шундай бўлаяпти. 1973—1983 йиллар мобайнида саноатда банд бўлган туб миллат (ўзбеклар) ходимлари сони 51,1 процент, қурилишда 46,5, транспортда 38,6, алоқада 40,8 процент ўсди. Шундай бўлса-да, саноатдаги ишчилар синфи ўртасида туб миллат ишчиларининг салмоғи республика аҳолиси орасидаги ўзбеклар ҳиссасига нисбатан анча кам, яъни тегишли равишда 45,7 ва 68,7 процент (1983 йилдаги маълумот). Шу муносабат билан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг V пленуми (1987 йил март) республикада туб миллат шахслари орасидан саноат ишчилар синфининг шаклланиш жараёни секин бораётганлигини таъкидлади ҳамда миллий ишчи кадрлар тайёрлашни кенгайтириш тадбирлари белгиланди. Жумладан РСФСР, Украина ҳунар-техника билим юртларида оммавий касб ишчиларини тайёрлашга эътибор берилди. Ҳозирги пайтда ана шу жойларда Ўзбекистондан борган бир неча минг йигит ва қиз ҳунар ўрганмоқда.

* * *

Совет давлатчилигини ташкил этиш ва фаолият юритишнинг ҳамма шаклларида интернационал моҳиятнинг тўлиқ ифодаланиши эндиликда СССРда миллатлараро муносабатларни янада такомиллаштиришнинг энг муҳим муаммолари қаторига киради. «Биз миллатлараро муносабатлар масалаларини кўпмиллатли Совет давлати тараққиётининг ҳозирги босқичи нуқтаи назаридан ҳам қараб чиқишимиз лозим, — деди М. С. Горбачев КПССнинг Бутуниттифоқ XIX конференциясидаги докладида. — Ўзимиз тўплаган тажрибани умумлаштириш, барча қимматли ютуқлардан фойдаланиш ва айни вақтда қутулишимизнинг зарур бўлган ҳолларини билиб олишимиз керак».

Советлар мамлакати халқларнинг миллий давлатчилигини тузиш ва ривожлантиришда, уларнинг биргаликдаги ҳаётини уюштириш ҳамда кўпмиллатли иттифоқ давлати таркибида қадошларча ҳамкорлигини йўлга қўйишда жуда катта тажриба тўплади.

Мамлакатда миллий жараёнларга раҳбарлик қилиш учун биринчи Совет ҳукумати таркибида Миллий ишлар бўйича Халқ Комиссарлиги таъсис этилди. Худди шундай орган 1918 йил апрелида Туркистон республикаси ҳукумати ҳузурида ҳам тузилди. В. И. Ленин ғояси, халқлар хоҳиш-иродаси билан барпо этилган, ихтиёрийликка, тенг ҳуқуқлиликка асосланган совет федерацияси турли миллат ва элатларнинг турмуши, маданияти, экономикасидаги хилма-хилликнинг барчасини қамраб олиш, уларнинг миллий манфаатларини давлат манфаатлари билан узвий тарзда уйғунлаштириш, совет халқларининг тинч қардошларча ҳамкорлигини йўлга қўйиш имконини берди. Совет федерацияси давр синовидан муваффақиятли ўтди.

Совет миллий давлат тузилмаларининг социал-иқтисодий, сиёсий, маданий тараққий этиши баробарида улардан кўпчилиги социалистик қурилиш давомида автоном областлардан автоном республикаларга, автоном республикалар эса иттифоқдош республикаларга айланди. Масалан, Тожикистон 1924 йилда ўтказилган миллий-давлат чегараланишига кўра Ўзбекистон ССР таркибида автоном республика эди. 1929 йилда иттифоқдош республика бўлди. Қирғизистон дастлаб РСФСР таркибидаги автоном область эди. 1926 йилда автоном, 1936 йилда эса иттифоқдош республикага айлантирилди. Қозоғистон 1920 йилда РСФСР таркибидаги автоном республика деб эълон қилинган эди. 1936 йилда иттифоқдош республика бўлди. Қорақалпоғистон Ўрта Осиё республикаларини миллий-давлат чегаралаш пайтида Қозоғистон АССР таркибидаги автоном область эди, 1932 йилда РСФСР, 1936 йилда эса Ўзбекистон ССР таркибидаги Автоном Совет Социалистик Республикаси қилиб қайта ташкил этилди.

Йигирманчи йилларда республикаларда яшаб турган маҳаллий бўлмаган миллатлар вакилларига катта эътибор билан қаралди. Миллий-давлат чегараланиши ўтказилаётганда Ўзбекистон ССР Ревкоми ҳузурида миллий озчиликни ташкил этувчилар ишлари бўйича комитет тузилди. У ЎзССР Советларининг таъсис съездидан (Бухоро, 1925 йил февраль) сўнг Ўзбекистон ССР Советлари Марказий Ижроия Комитети ҳузурида унинг бўлими ҳуқуқларида миллий озчиликни ташкил этувчилар ишлари бўйича марказий комиссияга айлантирилди. Комиссиянинг фаол иштироки билан 1927 йил баҳорида ўнта миллий район ва миллий озчиликни ташкил этувчиларнинг 240 та қишлоқ Совети тузилди.

Ўзбекистон ССРнинг, Совет ҳокимиятининг дастлабки йилларида умуман мамлакатнинг миллий-давлат қурилишида, миллатлараро жараёнларга раҳбарлик қилишда орттирган бой тажрибасидан иложи борича фойдаланиш, бунда миллий районларнинг ҳозирги сиёсий, социал-иқтисодий, маънавий тараққиёти ҳамда миллатлараро муносабатлар ҳолатини ҳисобга олган ҳолда ўрганиш, умумлаштириш зарур.

Шахсга сиғиниш даврида Ўзбекистонда, мамлакатнинг бошқа кўпмиллатли республикаларида миллий-давлат қурилиши, умуман миллатлараро муносабатларда кенг амалга оширилган ана шу ва бошқа кўпгина муҳим тадбирларга беписандлик билан қаралди. Аслини олганда миллий жараёнларга раҳбарликни амалга оширувчи тегишли партия ва совет органлари орқали уларни планли равишда ҳал этиш йўқ бўлиб кетди. Турғунлик йилларида бу соҳадаги аҳвол яхшиланмади. КПСС Бутуниттифоқ XIX конференциясининг «Миллатлараро муносабатлар тўғрисида»ги резолюциясида таъкидланганидек, «Кўпмиллатли Советлар давлати вужудга келган дастлабки босқичга хос динамизм миллий сиёсатнинг ленинча принципларидан четга чиқилиши, шахсга сиғиниш даврида қонунчиликни бузиш ҳоллари, турғунлик идеологияси ва психологияси оқибатида бирмунча бой берилиб, путурдан кетиб қолди». Яқин ўтмишда мамлакатда ҳам, республикамизда ҳам миллатлараро биргаликдаги ҳаракат жараёнларини бошқаришга етарли эътибор берилмади, бу соҳада ҳар томонлама ишлаб чиқилган ва амалга ошириладиган йўл аслида йўқ эди. Миллатлараро муносабатлар соҳасида пайдо бўлган қарама-қаршиликлар йиллар, ўн йилликлар давомида ҳал этилмай келди. Кейинги даврда рўй бўрган воқеалар шуни кўрсатадики, миллатлараро муносабатларга доир масалаларни республика, иттифоқ органлари доимо диққат марказида тутишлари, миллатлараро муносабатлар соҳасида пайдо бўладиган ва кескинлашиб борадиган муаммоларни ўз вақтида ўрганишлари, уларни ҳар томонлама ўлчаб, ленинчасига ҳал этишлари, етилган масалаларни ўз ҳолига ташлаб қўймасликлари, ишни танг вазият содир бўладиган даражага олиб бормасликлари лозим. «Бу жараёнлар билан боғлиқ муаммоларни, — деб таъкидланди Бутуниттифоқ XIX партия конференциясида, — халқларнинг хоҳиш-иродасига, уларнинг ўзаро розилигига таяниб ва барча совет кишиларининг манфаатларини ҳисобга олиб ҳал этиш керак».

КПСС Марказий Комитетининг 1985 йил апрель пленуми ва партия XXVII съездидан кейин Марказий Комитет ҳамда Совет ҳукумати миллатлараро жараёнларга раҳбарлик қилишда туб бурилиш ясашди. Иттифоқ миқёсида, бир қатор республикаларда Марказий Комитетнинг махсус бўлинмалари ҳамда миллатлараро муносабатлар масалалари бўйича доимий комиссиялар тузилди. КПСС Бутуниттифоқ XIX конференцияси СССР Олий Совети, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг Олий Советларида, зарур бўлган тақдирда маҳаллий Советларда миллатлараро муносабатлар масалалари бўйича доимий комиссиялар ташкил этишни мақсадга мувофиқ деб топди, шунингдек, миллатлар ва миллий муносабатларга доир ишлар билан шуғулланувчи махсус давлат органини тузиш ҳақидаги масалани қараб чиқишни таклиф этди.

Интеграция жараёнларининг тез ривожланиши натижасида республикалар таркиби тобора кўпмиллатли бўлиб бормоқда. Улардан ҳар бирида асосий миллат билан бир қаторда бошқа миллат ва элатларнинг вакиллари ҳам яшаб турищибди. 1979 йилги Бутуниттифоқ аҳоли рўйхати маълумотларига қараганда 50 миллиондан зиёд киши ёки совет гражданларининг қарийб 20 процентй аҳолисининг аксарияти бошқа миллат вакиллари бўлган республикаларда истиқомат қилмоқда. Ўн беш иттифоқдош республикадан саккизтасида маҳаллий бўлмаган миллат кишилари жами аҳолининг чорак қисмидан ортиқроғини, Қозоғистон, Қирғизистон, кўпчилик автоном республикаларда эса ярмидан ортиқроғини ташкил этади. Масалан, Ўзбекистонда 1979 йилги Бутуниттифоқ аҳоли рўйхати маълумотларига кўра ўзбеклар (68,7 процент) билан биргаликда қорақалпоқлар (1,9), руслар (10,8), татарлар (4,2), қозоқлар (4,0), тожиклар (3,9), корейслар (1,1), қирғизлар (0,9) процент ва бошқа миллатларнинг вакиллари ҳам яшамоқдалар. Республикамизда жами тожикларнинг 20 процентдан ортиқроғи, корейсларнинг 40 проценти, қозоқларнинг 10 процентга яқини, татарларнинг (асосий қисми қрим татарлари) 10 процентдан ортиқроғи истиқомат қилади.

Партия республикада яшаб турган барча миллатлар вакиллари партия ва давлат органларида муносиб даражада ваколатга эга бўлишларини оғишмай таъминлаш, уларнинг тил, адабиёт, турмуш соҳасидаги ўзига хос талаб-эҳтиёжларини ҳисобга олиш зарурлигига эътиборни қаратмоқда. Бундай талаб КПСС Бутуниттифоқ XIX конференциясида янги куч билан жаранглади: «Таркиб топган иттифоқ давлат тузилиши доирасида ҳар бир миллат ва элатнинг ҳамда бутун совет халқлари ҳамжамиятининг манфаатларини мумкин қадар ҳисобга олишни таъминлаш зарур».

Ўзбекистонда миллатлараро муносабатни такомиллаштириш, партия, совет, хўжалик, социал ва маданий қурилишда миллий жиҳатларни ҳисобга олиш йўли изчил амалга оширилмоқда. Бу масалалар 1988 йилнинг март ва июнь ойларида республика Компартияси Марказий Комитети бюросида махсус муҳокама қилинди.

Раҳбар кадрларнинг, сайлаб қўйиладиган органларнинг таркиби республика миллий структурасини акс эттириши учун қатъий чоралар кўрилмоқда. Партия комитетлари номенклатурасига 57 миллат вакиллари кирган, парткомларнинг 70 процентида биринчи ва иккинчи секретарлар турли миллат вакилларидир. Ўзбекистон ССР Олий Совети депутатлари орасида 19 миллат, маҳаллий Советлар депутатлари орасида эса 50 дан ортиқ миллат ва элатларнинг гражданлари бор. Ўзбек бўлмаган миллатлар меҳнаткашлари сайлаб қўйиладиган органларда кенг ваколатга эга. Масалан, тожиклардан 12 киши СССР Олий Совети ва Ўзбекистон ССР Олий Совети депутатларидир. Улардан 4,1 мингдан ортиқроқ киши халқ депутатлари маҳаллий Советларига сайланган. Республика Компартияси Марказий Комитети номенклатурасида 44, обкомларникида 438, райкомларникида 1.686 нафар тожик бор.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР ҳукумати республикада яшаб турган халқларнинг ўзига хос маънавий талаб-эҳтиёжларини ҳам мумкин қадар ҳисобга олиш ва қондириш учун кўп иш қилмоқдалар. Мактаблардаги машғулотлар 5—6 тилда олиб борилмоқда, радиоэшиттиришлар ва телекўрсатувлар берилмоқда, газеталар чиқарилаяпти. Кейинги пайтда бизнинг регионимизда миллатлараро муносабатларни такомиллаштиришга қаратилган янги иш шакли пайдо бўлди. Қўшни республикаларнинг делегациялари (масалан Ўзбекистон ва Тожикистон, Ўзбекистон ва Туркманистон) миллатлараро муносабатларда мавжуд бўлган муаммоларни аниқлаш ҳамда биргаликда куч-ғайрат сарфлаган ҳолда уларни ҳал этиш чораларини кўриш учун учрашувлари одат тусини олди.

* * *

Мамлакатимиздаги миллат ва элатларнинг социалистик маданиятини ривожлантириш ҳамда ўзаро бойитишда жуда катта ютуқларга эришилганига қарамай, ҳали бу соҳадаги барча имкониятлардан тўлиқ фойдаланилаётгани йўқ. Партия миллий маданиятларни самарали ўзаро бойитиш, халқлардан ҳар бирининг маданиятидаги энг яхши нарсалардан баҳраманд бўлиш учун одамларга кенг йўл очиш имконини берадиган янгича иш шакллари ва усулларини изчиллик билан топиш вазифасини қўймоқда. Партия ҳар бир халқнинг маданий меросига, бошқа халқларнинг миллий бойликларига эҳтиётлик билан муносабатда бўлиш, уларнинг анъаналари, тиллари, миллий ҳис-туйғулари, урф-одатларини ҳурматлаш, тарихий тараққиёт жараёнида ҳар бир халқ томонидан яратилган энг яхши нарсаларни ўзлаштиришни талаб этмоқда.

«Ҳар бир халқнинг қадр-қиммати, шон-шарафи, маданияти, тили ва тарихи чуқур ҳурмат қилинган, улар ўртасида кенг мулоқотда бўлинган тақдирдагина чинакам интернационализм, халқларнинг чинакам дўстлиги бўлиши мумкин, — деб таъкидланди КПСС Марказий Комитетининг 1988 йил февраль пленумида. — Биз миллий маданиятлар мулоқотини янада кенгайтиришга, улар бир-бирларини бойитишига, миллий маданиятларини ривожлантириш ва гуллаб яшнатишга ҳар томонлама кўмаклашишимиз лозим».

Социал-иқтисодий жадаллаштириш, мамлакатимиздаги миллатлар ва элатлар маданиятларининг янада равнақ топиши ҳамда яқинлашуви вазифаларини ҳал этишда рус тилини чуқур ўрганиш тобора беқиёс аҳамият касб этмоқда. Бу тил совет турмуш тарзининг ажралмас қисми бўлиб қолди ҳамда мамлакатимизда яшаб турган халқларнинг миллатлараро мулоқотини мустаҳкамлашнинг қудратли воситаси вазифасини ўтамоқда. Миллий-рус икки тиллилиги СССРда тиллар ривожланишининг бош йўналишидир. Бу ҳақда КПСС Бутуниттифоқ XIX конференцияси ҳужжатларида алоҳида таъкидланди. Жумладан, «Миллатлараро муносабатлар тўғрисида»ги резолюцияда бундай дейилган: «Миллий-рус икки тиллилиги ҳар бир регионнинг хусусиятларини эътиборга олиб, уйғун равишда, табиий ривожланиб бориши, расмиятчиликдан ҳоли бўлиши учун ҳамма шароитларни яратиш лозим».

Рус миллатига мансуб бўлмаган гражданларнинг бу тилни ўрганишларида (жумладан бизнинг республикамизда ҳам) муайян ютуқларга эришилганини таъкидлаш билан бирга айтиб ўтиш керакки, мазкур масалада ҳали қатор камчиликлар, ҳал этилмаган муаммолар бор. Миллий мактабларда, айниқса қишлоқларда рус тили муаллимлари етишмаётганлиги яққол сезилмоқда, мазкур фандан чуқур билим берилмаяпти. Шунинг натижасида мактабларни, айниқса қишлоқ мактабларини битириб чиқаётганлар рус тилидан нўноқ бўлиб қолмоқдалар. Бу ҳол уларнинг кейинги ўқишларига, ишлаб чиқариш фаолиятларига, Совет Армияси сафларида хизматни ўташ жараёнида ҳарбий маҳоратни эгаллашларига салбий таъсир кўрсатмоқда.

Бошқа миллатга мансуб гражданларнинг рус тилини кенг ўрганишлари билан бирга мазкур республика туб аҳолиси тилини эгаллаш ҳам катта аҳамият касб этади. Бир ўлкада яшаб турган турли миллат вакилларининг маҳаллий аҳоли тили, тарихи, маданияти, урф-одатлари ва анъаналарини билишлари социал адолатли ҳолдир. Шундай бўлганда шахслараро муносабатлар яхшиланади, бошқа этник муҳитга кўникиш мумкин бўлади. Афсуски, республикаларда, жумладан бизнинг ўлкамизда яшаб турган бошқа миллат вакилларининг маҳаллий аҳоли тилини ўрганишлари соҳасидаги ишлар яхши йўлга қўйилмаган.

Таъкидлаб ўтилганидек, халқларнинг миллий ўзлигини англаши ўсиб бориши Совет давлатининг миллий масалани ҳал этиш соҳасида эришган улуғ муваффақиятларидан биридир. Бу жараён ўз-ўзидан рўй бериб қолмайди. Жамиятдаги социал-иқтисодий шароит, маънавий-психологик иқлим унинг ривожланишини белгилайди. Бироқ миллий ўзлигини англашнинг муайян шароитларда, айниқса интернационал тарбия сусайтириб юборилган муҳитда ўсиши миллатчилик кўринишларининг намоён бўлишига олиб келиши мумкин. «Кўпмиллатли давлатимизнинг ривожланиши, табиийки, миллий ўзлигини англашнинг кучайиши жараёни билан боғлиқ ҳолда кечади, — деб таъкидланди XIX партия конференциясида.— Бу ижобий ҳодиса, аммо мазкур ҳодиса билан боғлиқ юзага келаётган янги талабларга ҳамиша ҳам зарур даражада эътибор берилмаганлиги сабабли айрим масалалар мураккаб тус ола бошлади, қатор ҳолларда миллатчилик тусини олди».

Кўпмиллатли мамлакат ва республикалар шароитида социалистик интернационал турмуш тарзининг шаклланишида миллий ўзлигини англаш ғояларини ифодаловчи ҳамда унинг шаклланишига фаол даражада таъсир кўрсатувчи ижодий зиёлилар билан ишлаш алоҳида аҳамиятга эга. «Миллий муносабатларнинг умумий иқлими, — дейилади конференция қабул қилган «Миллатлараро муносабатлар тўғрисида»ги резолюцияда, — кўп жиҳатдан зиёлиларнинг граждангилик етуклигига ҳамда ўз халқининг ва умуман жамиятнинг туб манфаатларини чуқур англашига боғлиқдир».

Партия миллатларнинг яқинлашувига, совет жамияти ҳаёти ҳамма томонларининг интернационаллашувига тўсиқ бўлаётган маҳаллийчилик кўринишлари, миллий маданиятларнинг ўзаро ҳамкорлик қилиши ва яқинлашувидан иборат объектив жараёндан ўзини четга олишга интилиш, айрим олимлар ва адабиётчиларнинг феодал ўтмишни идеаллаштиришга уринишлари, бизнинг марксча-ленинча интернационал идеологиямиз ва социалистик турмуш тарзимизга зид келадиган диний-миллатчилик сарқитларини жозибадор қилиб тасвирлашларга, миллий маҳдудлик ва мақтаниш, миллатчилик ва шовинизм кўринишларига қарши принципиал, изчил кураш олиб боришга даъват этмоқда.

Совет халқининг интернационализми социалистик турмуш тарзимизнинг улуғ ютуғидир. У коммунистлар идеалидан миллионлаб кишиларнинг чуқур эътиқодига, хулқ-атвор таомилига айланди. Совет Иттифоқининг оммани интернационал руҳда тарбиялаш соҳасида эришган шак-шубҳасиз муваффақиятларини таъкидлаш билан бирга ҳали бу соҳада қатор камчилик ва муаммолар ҳам борлигини рўй-рост айтиш керак. Олмаота, Болтиқбўйи, Тоғли Қорабоғ ва унинг атрофидаги ҳаммага маълум воқеалар шундан далолат беради. Миллатчилик талқинидаги сарқитлар ва хурофотлар турғунлик йилларида бирмунча жонланган эди. Социал-маданий муаммолар ҳал этилмаётган, турмуш шароитларини яхшилашга кам эътибор берилаётган, оммани интернационал руҳда тарбиялаш ишлари сусайтириб юборилган жойларда ўтмиш сарқитлари чидамли ва яшовчи бўлади.

Баъзи ҳолларда эса миллий туйғулардан турли хил ғаламислар фойдаланиб қоладилар. Улар ошкоралик ва демократияни суиистеъмол қилган ҳолда ўзларини жамоат фикрининг ифодачилари, миллий қадр-қиммат ҳимоячилари, тарихий мероснинг посбонлари, ҳатто давр руҳига мослашиб, қайта қуриш жангчилари сифатида кўрсатишга интиладилар. XIX партия конференциясида таъкидлаб ўтилганидек, турли миллатларга мансуб кишиларни ўзаро тўқнаштиришга уриниш, улар орасида адоват ва нафрат уруғини сочиш қонун у ёқда турсин, балки ўз халқи ва социалистик жамият олдида оғир масъулиятни зиммага олиш демакдир. Бундай хатти-ҳаракатлар объектив равишда демократиялаш жараёнига ҳам, қайта қуриш ишига ҳам тўсқинлик қилади.

Миллатчилик руҳидаги хатти-ҳаракатларга фақат изчил, босиқ интернационализмгина муваффақият билан қарши қўйилиши мумкин. Миллатчилик ва шовинизм ботқоғига ботиб кетмаслик учун барча миллатлар меҳнаткашларининг тенглигини кўзда тутадиган синфий нуқтаи назарда қаттиқ туриш, ўз миллатининг эмас, энг аввало жамият манфаатларини юқори қўйиш зарур. Миллий манфаатларни халқларнинг алоҳидалиги нуқтаи назаридан эмас, балки уларнинг интернационал бирлигини кўзлаган ҳолда ҳимоя қилиш мумкин. Партиянинг миллий сиёсати негизини ташкил этувчи, халқлар ўзаро муносабатларига нисбатан қўлланилаётган изчил ва бутунлай социалистик демократизм миллатчиликнинг ҳар қандай кўринишларига қарши энг ишончли гаров бўлиб хизмат қилади.

М. С. Горбачев КПСС Бутуниттифоқ XIX конференциясида қилган докладида таъкидлаганидек: «Биз социализмни барча миллат ва элатлар чинакам тенг бўлган, улар социал, маънавий жиҳатдан равнақ топиб, бир-бирини ўзаро бойитаётган, миллатлараро адоватнинг, миллатчилик ва шовинистик хурофотларнинг ҳар қандай кўринишларига ўрин бўлмаган, халқлар интернационализми ва қардошлиги тантана қилаётган жамият деб биламиз».

Русчадан Т. МИРҲОДИЕВ таржимаси.

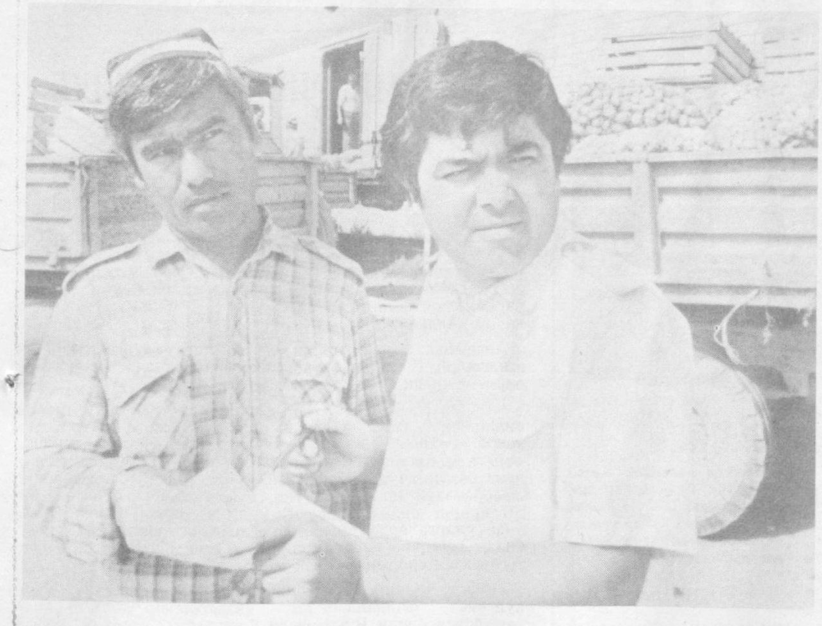

ҚАРДОШЛАР ДАСТУРХОНИГА

Сурхондарё области дала меҳнатчилари темир йўлчилар билан яқин ҳамкорликда ишлашаяпти. Натижа барчани қувонтирмоқда. Темир йўл ходимлари ноз-неъмат бунёдкорлари етиштирган сабзавот меваларни белгиланган манзилга тезроқ етказиш учун ҳаракат қилмоқдалар.

Областда тайёрланаётган ёз неъматларининг анча қисми умумиттифоқ фондига топширилмоқда. Сариосиё станциясидан мамлакатнинг шимолий районлари ҳамда Москва, Хабаровск ва бошқа шаҳарлар аҳолисига 800 дан зиёд вагонда карам юборилди. Улардан 21 таси маршрутда қатновчи составларга қўшиб жўнатилди. Бундай усул юк ташишда янгилик ҳисобланади. Маршрут поездлари бекатларда кам тўхтайди, бинобарин йўлга оз вақт кетади.

Областдаги бошқа станцияларда ҳам қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ортиш ва ташиш қизғин бормоқда.

— Биз йил бошидан бери мамлакатнинг марказий ва саноат шаҳарлари аҳолисига 5 минг тоннага яқин карам, 300 тоннадан зиёд картошка жўнатдик, — дейди Денов станциясининг бошлиғи Омонтурди Бозоров. — Айни пайтда иш тобора қизияпти. Бу ерга келтирилаётган маҳсулотлар тури ва миқдори кун сайин кўпаймоқда. Вазиятдан хурсандмиз: деҳқонлар билан ҳамкорликда ишлаш ҳар томонлама — бизга ҳам, уларга ҳам, истеъмолчиларга ҳам фойдали бўлмоқда.

Станцияда шу кунларда картошка билан бирга помидор ортиш ва жўнатиш ҳам бошланди.

Э. ИСМОИЛОВ.

СУРАТЛАРДА: 1. Денов станциясининг бошлиғи Омонтурди Бозоров (ўнгда) маҳсулот қабул қилувчи Мухтор Тошпўлатов билан. 2. Картошкани вагонга юклаш пайти.

Н. КЛЮЧНЕВ фотолари.

ҲОКИМИЯТ СОВЕТЛАР ҚЎЛИДА

АЧЧИҚ САБОҚ

Кичик қўриқ шаҳар — Ульяново депутатлари «Джизакстепстрой» деб аталган катта территориал бошқарма раҳбарларига принципиалликдан яхши сабоқ бердилар. Халқ вакилларининг қатъий позицияси чўлқуварларни ана шу аҳоли пунктини обод қилиш билан фаол шуғулланишга мажбур қилди. Бу иш кенг кўламда олиб борилмоқда. Сўнгги уч ой ичида 20 километрдан кўпроқ асфальт ва шағал йўл ётқизилди. Бошқа яхши ўзгаришлар оз эмас.

Турмушнинг ўзи кўп йиллар давомида шаҳар эҳтиёжларини менсимай келаётган қурувчиларга таъсир ўтказиш усулини кўрсатиб берди. Илгари Ульяновони социал-маиший ривожлантириш масалалари билан ана шу территориал бошқарманинг ўзи шуғулланар эди. Унинг махсус корхоналари шаҳарни сув, иссиқлик, хизматлар билан таъминлар эди. Аммо территориал бошқарма учун булар асосий вазифа эмасди, шу сабабли кўпинча бу ишлар қўл учида қилинарди. Шундай бўлардики, шаҳарликлар миннатдор бўлиш ўрнига бошқармага қарашли коммунал ходимлар ишидаги узилишлар ва камчиликлардан нолир эдилар.

Ниҳоят яқинда — шаҳарга хизмат кўрсатишни маҳаллий Советларнинг уй-жой-коммунал хизмат корхоналарига топшириш тўғрисида узоқ кутилган қарор қабул қилинди.

— Шаҳар Совети олдида бундай катта хўжаликни қандай қилиб қабул қилиб олиш масаласи кўндаланг бўлди, — деб ҳикоя қилади Жиззах область ижроия комитети раисининг ўринбосари Ю. К. Галкин. — Илгари бундай масалалар ўзаро эътирозларсиз, яширинча ҳал қилинар эди. Шу сабабли ҳозир Пахтакор, Дўстлик, Гагарин қўриқ шаҳарларида, янги совхозларда турмуш муаммолари жуда кўп, уларнинг аччиқ тажрибаларини ўз кўзлари билан кўрган Ульяново депутатлари қурувчилар олдига: кварталлар тўла обод қилиб топширилсин, водопровод капитал ремонт қилинсин, инженерлик иншоотлари тўла тартибга келтирилсин, деб қаттиқ шарт қўйдилар. «Джизакстепстрой» бошқармаси ишни эскичасига давом эттиришни қанчалик хоҳламасин, шаҳар Советига бўйсунишга мажбур бўлди.

Депутатларнинг кўпгина эътирозлари ва истакларига доир ишлар уч-тўрт ой ичида бажарилди. Мана, Ульяново шаҳар ижроия комитетида «Джизакстепстрой», область коммунал хизмат корхоналари раҳбарлари, барча манфаатдор кишилар камчиликларни бартараф этиш ишларини мувофиқлаштириш юзасидан йиғилишга тўпландилар. Ана шундай йиғилиш ўтказилишининг ўзи янгиликдир. Бу ерда муҳокама қилинган муаммолар моҳияти бир — у ҳам бўлса, шаҳарликларнинг социал-маиший шароитини янада яхшилашдан иборат.

Область Советида ҳам у воқеадан хулоса чиқариб олинди. Область Советининг қарорига мувофиқ олдинги йиллардаги хатоларни такрорламаслик учун областдаги барча шаҳарлар ва район марказларида ягона буюртмачи — область ижроия комитети ҳузуридаги капитал қурилиш бошқармаси пайдо бўлади. Бунинг маъноси шуки, халқ вакиллари маҳкамачилик тўсиқларига қарамай, аҳоли пунктлари комплекс ва сифатли қурилишини назорат қила оладилар.

Л. ЕЛЕЗАРОВ,
ЎзТАГ мухбири.

Чорвамиз жонкуярлари

ОФТОБ ТИҒИДАГИ МАТОНАТ

Одатда чўпонлар ҳақида қишлов дамларида ёки қўзилатиш палласида кўп сўз юритилади. Ҳолбуки, бу заҳматкаш касб соҳиби қўлидан йил бўйи таёқ тушмайди. Ёзнинг жазирама иссиғида чўпон меҳнати чинакам жасоратга тенг. Ҳикоямиз нуроталик минглаб чўпонлардан бири ҳақида.

— Сиз ўша йигит эмасмисиз?
— Ўзиман.
— Сиз ўша чўпонми?
— Яшанг, худди ўзи-да!

Иликкина, самимий табассум билан қўл олишдик. У кишининг исми шарифини эслай олмаганим каби суҳбатдошим ҳам мени нима деб аташни билмай, ўртада хижолат ҳукм сурарди. Лекин бироздан сўнг отасининг исми ёдимга тушди: Бозоровлардан! Ғозғонда эса Бозоровларни билмайдиган йўқ. Бир юзу беш ёшини қўй ичида куйманиб ўтказган машҳур чўпон Бозор Бердиевнинг авлоди. Ленин орденли акаси Муҳаммад Бозоровни эл танийди. Ана, эсладим. Ҳожи Бозоров «Ғозғон» совхози 1-бўлимининг илғор чўпонларидан, сулола шарафини ишонч билан қўлда тутиб бораётганлардан эди...

Мен Ҳ. Бозоров ҳақидаги ҳикоямни бундай бошлашимга бир сабаб бор. Бунга анча йил бўлди. Кузнинг охири, қишнинг бошлари эди. Ҳожи акани шифохонада учратгандим. Қоп-қора чуйкага айланган юзи, белини ушлаб зўр-базўр ташқарига кириш чиқиши, уззу кун каравотда ётиши танасидаги дарди анча-мунча эканлигидан далолат берарди. Аммо 5—6 кун ўтмай оёққа туриб, ноябрь ойининг сўнгги кунларидан бирида эрта-мертан бирданига кўринмай қолди. Врач анча ранжиди ва бошини чайқаб: «Ҳожининг шу одати қолмади-да! Қўйи ҳам бор бўлсин» деганича палатадан чиқиб кетди.

Менга анча-мунча сирли туюлган бу воқеа тафсилоти қуйидагича экан. Тонг саҳарда ўғли келиб, қўйлар бўлиниб кетганлигини, қордек тушган қировдан безовта бўлаётганлигини, шунинг учун қандай чора кўриш ҳақида маслаҳатга келганлигини айтган экан. Бир сўз ҳам демабди, посёлкадаги уйига бориб усти бошини алмаштирибди-да, мотоциклни бир тепиб, чўлга чиқиб кетибди...

Ўн гектардан мўлроқ ерда табиий ўт-ўланларни йиғиштираётганлар ҳузурига бораётиб ўша воқеани эслатдим.

— Э, ҳа у биринчиси ҳам, сўнггиси ҳам бўлмаган. Қўй қочса касалхонада ётиб бўладими?

Мен Ҳожи аканинг кўзига қарадим. Назаримда, у юқоридаги сўзларни ярим ҳазил сўзлаган бўлиши керак эди. Ажабо, узоқларга қадалган кўзидаги қиёфасидан фақатгина жиддийлик илғаш мумкин эди. У гўё мени пайқамаётгандек, нимадандир кўнгли тўлмай кета-кетгунча унда-мунда қолиб кетган читирларни дасталаб, қўлтиқлаб бораётиб... Ниҳоят, сўз қотди:

— Анвар.
— Ҳа, дада.
— Баракалла қойил қилаётирсизлар. Иш деган бундоқ бўпти.
— Янтоқ яхши илашмаяпти. Қўл билан...

— Ўғлим, чўлда чидаган яшайди... Кечки салқин билан тўдалаймиз. Ўзим ўргатаман, — бўлиқ пешонасидан томчилаб турган маржон-маржон терларни сидирар экан Ҳожи ака кулиб гап бошлади:

Пудратга ўтганмиз! Оила пудратига. Авваллари ўрилган майдонда нима қолади, нима бўлди ишимиз бўлмас эди. Энди эса худди уйимиздаги каби ҳар бир донасигача йиғиб оламиз. Чунки йиғим сарфу харажатига ажратилган техника учун ҳам, қўшимча ишчи кучи учун ҳам нақд чўнтагимиздан кетади. Шундай экан, тутамини зое қилмай йиғиштиришимиз лозим — шундайми?..

Гап-гапга уланди. Мен атайлаб келганимни, пудрат усулида ишлаган чўпонлар фаолиятини ўрганаётганлигимни айтдим. Ҳожи ака яшнаб кетди.

— Биласизми, бу пудрат деганингиз кони фойда экан! Ҳа, мени айтди денг, билмаганлар билиб олсин. Келинг, ўрганишни шу майдондан бошлайлик. Агар бундан 5—10 йил бурун бўлса эди. Майдондаги хашакни йиғиштириб олиш учун ҳафталаб вақт кетар, бир дунё техника ишлатилар, хашак таннархи нақд «олтин»га тенглашиб кетар эди. Биз эса нари борса ҳафта ўз кучимиз билан тўплаймиз. Давлатга ҳам, бизга ҳам фойда. Ёки ҳов уй ёнидаги очиқ томга қаранг. Ўшанинг деворини ўтган йили ўзимиз тикладик. Бу йил устини ҳам ўзимиз ёпамиз, сувоқдан чиқарамиз. Нега дейсизми, кучимиз бор экан, қўлимиз ишга етар экан бегонага берадиган ортиқча пулимиз йўқ.

— Тушунтириб кетайверайми, ё бўлдими? — Ҳазиллашади Ҳожи ака. Аммо у тин олади... Бошидан қийиқ ўралган чуст дўппини олиб, кафтига уриб-уриб қоққанича чўзиб, баланд товушда яна сўзлайди:

— Ҳожини бойликка ўч десалар ишонманг. Мен партия ва ҳукуматимизни, давлатимизни бойитиш йўлидаги ишини пудрат деб тушунаман. Шунинг учун ҳам кўкрагимни унинг шамолига олганман. Шахсий бойиш учун эмас. Қолгани ҳам етади. Қарамоғимдаги 835 молнинг ҳар 100 бошига 110 тадан қўзи олдим. Неча йилдирки, чиқим нелигини билмайман. Ҳозир қўзиларим 20 килограммдан кам тош босмайди. Гап келганда айта қолай: машина миниб ойлик оладиган кўпайиб кетди. Кам деганда кунига иккиси келади. Аниқ мақсади бор одам яйлов айланиб молни кўрмайдими? Энди билсак, миниладиган машинанинг харажати биздан бўлгани учун ҳам ҳар «каттага» бир «от» экан. Кўраяпсизми, иқтисодий ислоҳот фойдадан ташқари бизнинг тушунчамизни ҳам бойитди. Бир даврлар мутахассисларни, унутилиб кетган отларни ёдимизга солди. Раҳбарнинг ҳаммаси от минар эди.

Пудрат системасига ўтдик. Лекин айрим қиладиган ишларимиз ниҳоясига етмаган. Масалан, менга яхшигина арава керак. От ўзимдан. Чопилган хашакларни бензинсиз, соляркасиз ўзим ўриб, ўзим ташийман. Давлат ёқилғини зарур жойга ишлатаверсин.

Яна бир «айтсам тилим, айтмасам дилим» куядиган томони бор. Биз йил бошланмасдан бурун хўжалик билан шартнома тузишимиз ва унинг бутун жиҳатлари билан таниш бўлишимиз керак. Аммо ўтган йилги шартномани бизга май ойида келтиришди. Қизиқ, уни менга энди нима кераги бор. Жорий йил учун эса ҳалигача берилган эмас. Мутахассислардан талаб қилсанг, кўнгилларига келади. Иш кўплигини рукач қилишади. Шуям янгича ишлашми?

Қуёш тиккага келди. Саратон офтоби яйловга ўт пуркаб турибди. Қўрага, ёлғизгина уй соясига олдик ўзимизни. Ҳув наридаги қудуқни, ҳайдаб қўйилган ерни, уланмай турган электр тармоғини имо қилиб сўрадим.

— Сув, электр токи қандай?

— Чироқ билан кун кўрамиз. Умримиз йил ўн икки ой яйловда. Телевизор деган нарсалардан бенасибмиз. Тўғри, бундан саккиз ой бурун симёғочлар тикланиб, умид кўзларимиз ёниб қолган эди... Аммо совхознинг маблағи йўқ эмиш... айтиш ҳам эриш туюлади...

Оилада 12 танмиз. Ўн фарзандимиз бор. Умр йўлдошим Ҳадича Бозорова — Қаҳрамон она! Фарзандларимиз иккиси уйли-жойли. Куёву келинимиз бор. Куни кеча мактабда бўлдим. 5-синфни тамомлаган қизим Дилафрўзнинг ўқитувчиси Ҳамро Ибрагимов билан учрашиб, фикрларини билиб қайтдим... Бир талай китоблар рўйхатини берди. Ана буни топиш муаммо. Биз эса ислоҳот ҳақида ҳадеб гапираверамиз, гапираверамиз. Катта шаҳарларнинг китоб магазинларига кирсангиз, китоблар ранг-баранглигидан бошингиз айланиб кетади. Бизда эса...

Дарвоқе, Ҳожи аканинг сўзлари туб ҳақиқат. Ғозғонликлар китоб магазини ҳақида талай вақтдан буён орзу қилишади, холос. Бундан уч ой бурун посёлка касалхонаси ҳовлисида 10—15 чоғли китобхон қизларга дуч келган эдим. Улар овоз билан титилаб-титилиб кетган «Ўзбек халқ эртаклари»ни ўқишар эди. Уларни алқаброқ, аммо ранжиган овозда дедим:

— Наҳотки китобни яхши кўрган одам уни шунчалар хор қилса, — 10—12 ёшли болаларнинг менга ажабланиб боққанидан ўша пайтда қизиқ бир ҳолга тушиб кетган эдим. Улардан бири бурро қилиб:

— Катта опамнинг китоби, кичкина акам менга берганига беш кун бўлди, — деди.

Тушундим. Ҳеч нарса деёлмадим.

* * *

... Гап мавриди келиб Ҳ. Бозоровдан ҳаёт йўли ҳақида гапириб беришни сўрадим, истамайроқ жавоб қилди:

— Бу артисту ёзувчига керак! Биз чўпон эдик, чўпонмиз, чўпон бўлиб қоламиз!

Ҳожи аканинг таржимаи ҳоли соддагиналиги рост. Аммо бир нарсаси ҳақиқат, чўпонликни билиб туриб танлаган, Чўпонлик таёғини қўлига олганига 28 йил тўлаётир. Салкам бир йигитнинг умрига татигулик бу даврда у чорва мактабининг бутун китобини ёд олди. Шунинг учун ҳам 19 йилдан буён дадиллик билан бош чўпонлик қилиб келмоқда. 1987 йилдан эътиборан эса биринчилардан бўлиб пудрат йўлини танлади: кези келганда айтиб ўтиш ўринли бўлар, райондаги йиғилишлардан бирида мутахассис ва раҳбарлар даврасида қизғин баҳс борди: эртанги қўзилатиш фойдалими ёки зиён? Фойдали деганлар: гўшт ва жун тайёрлашда қўл келишини, эркакларини кечиктирмасдан гўштга топшириш лозимлигини назарда тутдилар. Зиён деганлар: совлиқларнинг ниҳоятда толиқиб қолиши мумкинлигини, натижада йил қуруқ келган йиллари харажат катта бўлишини назарда тутдилар. Ҳар иккала томонда ҳам ҳақиқат бор. Аммо чорвачиликни ички резерв ва имкониятлар ҳисобига ривожлантириш ҳам лозим. Яйлов кенгаймайди, қўй камаймайди. Демак, яйлов ҳолатини яхшилаш зарур. Бир чўпонга бутун имконият яратилиб, иккинчиси унутилмаслиги лозим.

* * *

Йўл-йўлакай уй суриб қайтдим. Бўлиқ шувоқлар, тасмадек йўллар хаёлларимни янада узоқларга бошлади. Янги йўлда юриш осон эмас. Қаери паст, қаери дўнг эканлигини билмайсан. Аммо манзилга аниқ етишга кўзинг етгач, дадил ҳаракат қиласан. Ҳ. Бозоровнинг ҳам йўли, мақсади аниқ. Шунинг учун ҳам унинг сўзлари дангал ва равшан.

У халқ хизматида бўлишни, унинг дастурхонини тўкин этишни муқаддас қонун деб билади. Шунинг учун ҳам офтоб тиғида бутун маҳоратини кўрсатаяпти.

Суюндиқ МУСТАФОЕВ.

ОНА-ВАТАН БЎЙЛАБ

ДАСТЛАБКИ САФАР

НИКОЛАЕВ. Қора денгиз кемасозлик заводининг меҳнатчилари «Ефим Горбенко» совутгичли катта балиқ овлаш кемасини қуришни графикдан олдин тугалладилар. Новороссийск денгизчиларига топширилган кема биринчи сафарга жўнаб кетди. 5,5 минг тонна сиғимли сузиб юрувчи балиқ заводининг техника комплекси овланган балиқни тўла-тўкис қайта ишлашни таъминлайди. Завод цехларида асосий маҳсулотдан ташқари озуқабоп ун, техника ва медицина мойи ишлаб чиқарилади.

ШАҲАРДА БИРИНЧИ

ГОРЬКИЙ. Горький авиация ишлаб чиқариш бирлашмаси поликлиникасида шаҳарда биринчи автоматлаштирилган кардиологик диагностика системаси ўрнатилди. Бу электрон комплексни корхона мутахассислари, Каунасдаги юрак-қон томир системалари физиологияси ва паталогияси илмий-тадқиқот институти ва Горький медицина институтининг олимлари барпо этганлар. Асу-Экг деб аталган бу аппарат кардиограмма тузиш жараёнини жадаллаштиради, текшириш натижаларини электрон хотирада сақлайди. Бу натижалар аҳолини диспансеризациядан ўтказиш чоғида қиёсий анализ қилиш учун зарур бўлади.

ҲАМКОРЛИК САМАРАСИ

ВИЛЬНЮС. Литва пойтахтида бўлиб ўтган конференция қатнашчилари экономикани бошқаришда электрон ҳисоблаш машинасидан фойдаланиш истиқболларини муҳокама қилдилар. Конференцияни СССР Фанлар академияси Сибирь бўлимининг «Эко» журнали ва «Диалог» Совет—Америка корхонаси ташкил этди. Шаҳардаги компьютерлар уйида ҳисоблаш техникаси намойиш қилинди, корхоналар ва ташкилотлар билан шартномалар тузилди. Вильнюс—мамлакатдаги «диалог» вакиллари борадиган 17 та шаҳардан биридир.

(ТАСС).

ТАРАҚҚИЁТ ХИЗМАТИДА

Қарши тажриба ремонт-механика заводида иш бошлаган «Прогресс» клуби ўз олдига новаторлар ишини активлаштириш, техникавий ижодкорликка иложи борича кўпроқ кишиларни жалб этишни мақсад қилиб қўйди. Унга инженер технолог М. Шонпёзова бошчилик қилмоқда. Клуб аъзолари ёрдамида цехларда ҳозирнинг ўзида дастлабки рационализаторлик таклифлари жорий этилди. Уларнинг йиллик самараси 4 минг сўм деб баҳоланмоқда. Новаторлар заводнинг ремонт қилинган Т-130 двигателларига, турбокомпрессорларга, ер қазиш техникасига эътирозлар бўлмаслигига эришдилар.

«Прогресс» ресурсларни иқтисод қилиш юзасидан энг яхши рационализаторлик таклифи учун умумзавод конкурсини эълон қилди. Маъмурият билан келишилганига кўра ғолибларни катта мукофотлар кутмоқда.

Техникавий ижодкорлик клубининг активлиги ишлаб чиқаришни модернизациялашгагина хизмат қилиб қолмасдан, балки ишчиларга мураккаб техникавий проблемаларни ҳал этишда ўзларини синаб кўришга ҳам ёрдам бермоқда. Ҳозир ҳар бир цехда «Прогресс» клубининг бўлимлари ишлаб турибди.

ШИФОБАХШ ГИЁҲЛАР МАДҲИ

Шу йил баҳорда «Правда» саҳифаларида Наманган областининг Чортоқ районида 60 гектар майдонда гулхайри ўстирилаётганлиги хабар қилинганди. Дарвоқе, чортоқликлар ноёб ўсимликларни авайлаб-асраш, кўпайтириш борасида намуна бўлишаяпти. Хўш, кўпчилик учун янги бўлган бу гиёҳлар парваришини қандай йўлга қўйиш керак? Бу саволга яқинда «Чортоқ ҳақиқати» газетаси бутун яхлит сонда жавоб берди: унинг тўрттала саҳифасида гулхайри, батат, лимонўт, тоғрайҳон, кунжут, третикале, хандон писта, кийик ўт, чой ўт, гречиха, бангидевона ва бошқа кўплаб шифобахш ўсимликларнинг ўзига хос жиҳатлари ҳикоя қилинди. Ҳар бир мақола ёнига ўша гиёҳ сурати жойлаштирилган. Чортоқлик журналистлар ана шундай эзгу ишни бошлашганлиги қувончлидир.

(ЎзТАГ).

ҚИТЪАЛАР ОВОЗИ

ВАШИНГТОН. АҚШ президенти Рональд Рейган мамлакатда жуда кучайиб кетган қурғоқчилик миқёсларини билан жойларнинг ўзида танишиб чиқиш учун қишлоқ хўжалик министри Ричард Линг, сенаторлар Алан Диксон ва Пол Саймон ҳамроҳлигида пайшанба куни Иллинойс штатига жўнаб кетди. Бу штат маккажўхори ва соядан жуда мўл ҳосил олинишни билан машҳурдир. Рейган вертолёт ичида туриб далаларни кўздан кечиргач, фермерлар ва маҳаллий маъмурият вакиллари билан шунингдек, қишлоқ хўжалик министрлигининг штатдаги вакиллари билан учрашди. «Бу — жуда катта фожиа бўлиб, ўз миқёслари жиҳатидан буюк таназзул даврларидаги қурғоқчиликдан ҳам ўтиб тушган кўринади», — деб таъкидлади Оқ уй бошлиғи. Рейган «энг кўп азият чеккан» фермер хўжаликларига кўрилган зарарни мумкин қадар кўпроқ қоплашда ёрдам бериш учун маъмурият бутун кучини сарфлайди, деб ишонтирди. У конгресс жуда яқин вақт ичида тегишли қонун қабул қилади, деб умид билдирди.

Қишлоқ хўжалик министрлигининг чамаларига кўра, агар қурғоқчилик давом этадиган бўлса, АҚШда дон ҳосилининг 20—25 проценти нобуд бўлади. Метеорология хизматининг маълумотига қараганда, жазирама иссиқ кунлар ҳали тугамайди.

●

ГАВАНА. Сальвадор қўзғолончилари пайшанбадан жумага ўтар кечаси мамлакат автомобиль йўлларини тўсиб қўйиш мақсадидаги кенг миқёсли операцияни бошлашларини эълон қилдилар. «Венсеремос» радиостанцияси шу ҳақда хабар қилиб, ватанпарварлар Рио-Лемподаги гидроэлектростанциянинг иш ташлаган ишчилари билан 12 июль куни Сальвадорда бўлиб ўтган бирдамлик намойишларини маъмурлар шафқатсиз бостирганига қарши норозилик белгиси сифатида шундай ҳаракат қилаётганликларини уқтиради. Партизанлар автомобиль транспорти воситаларининг барча эгалари сафарга чиқмай туришсин, деб огоҳлантирдилар.

Шу йилнинг бошидан буён Фарабундо Марти номли миллий озодлик фронтининг отрядлари уч марта шундай операция ўтказдилар. Операциялар давомида мамлакат автомобиль йўлларидаги ҳаракат батамом тўхтаб қолди, шу жумладан ҳукумат қўшинларини ташлашга тўсқинлик қилинди.

«Венсеремос» радиостанцияси қўзғолончилар режим экономикасини барбод этишга қаратилган бошқа бир қанча чора-тадбирларни амалга оширажакларини хабар қилди. Айни вақтда жазо бўлинмаларига қарши жанг операциялари давом эттирилади.

●

МАДРИД. НАТОнинг янги бош секретари Манфред Вернер бугун Испанияга келди. Аэродромда уни Испания ташқи ишлар министри Франсиско Фернандес Ордоньес кутиб олди. Сўнгра улар ташқи ишлар министрлигида бир соат суҳбат қилдилар, суҳбат чоғида Испаниянинг шимолий Атлантика уюшмасига қўшадиган ҳиссасига оид масалалар, шунингдек Шарқ билан Ғарб ўртасидаги муносабатлар муҳокама этилди. М. Вернер ўзининг 24 соатлик визити давомида Испания қироли Хуан Карлос 1, Испания ҳукуматининг раиси Фелипе Гонсалес ва мудофаа министри Нарсис Сера билан ҳам учрашиши кутилмоқда.

●

ПАРИЖ. (ТАСС). Американинг Калифорния штатидаги мактабда ўқийдиган 11 яшар Кристофер Маршалл бир моторли самолётда Атлантикадан учиб ўтди. Шундай қилиб у ана шу мураккаб маршрутда учган энг ёш авиатор бўлиб қолди. У Париждаги Ле Бурже аэропортига қўнди. Ёш қаҳрамон ўзини кутиб олган журналистларга бундай деди: «мен америкалик барча болаларга ўз орзуларини амалга ошириш йўлини кўрсатдим». 7 июль куни Калифорниянинг Сан-Диего шаҳрида бошланган бу парвозда Кристоферга АҚШ ҳарбий-денгиз кучларининг истеъфодаги учувчиси Рэнди Каннингэм ҳамроҳ бўлди. Рэнди самолётда учиш кунига саккиз соатдан ошмаслигини мўлжаллаб маршрут чизган эди.

«Мотор ишдан чиқиб қолгани важидан Гренландияга қўнишга мажбур бўлганимизда учиш давомида биринчи марта штурвални қўлга олишим лозим бўлиб қолди», деди Каннингэм. Ўшанда қўнишимиз лозим бўлган Кукусук оролчасини амал-тақал қилиб топдик, дейди у.

(ТАСС).

ШВЕЙЦАРИЯ. Мамлакат шаҳарларида хитойлик ошпазлар бир неча кун давомида аҳолига халқ миллий таомлари тайёрлаш санъатини намойиш этдилар.

Маҳаллий «Дживанола» концерни монорельсли темир йўл яратди. Сеулда ўтадиган олимпиада ўйинлари иштирокчилари учун ишга тушириладиган махсус йўлда барча қулайликларга эга бўлган электропоездлар қатнайди.

СУРАТЛАРДА: 1. Хитойлик ошпаз Хо Кингон лағмон тайёрлаш усулини намойиш этмоқда. 2. Синовдан ўтказилаётган темир йўлда.

Кейстон — ТАСС фотоси.

АНДИЖОННИНГ БИР КУНИ

ЯНГИ КООПЕРАТИВ

Сойбўйи қишлоғининг Марғилон-Наманган катта магистраль йўли бўйида «Наргиз» умумий овқатланиш кооперативи фойдаланишга топширилди. Йўловчиларга қулайлик яратаётган ошхона атрофига девали ва манзарали дарахтлар ўтказилди, гулзор ва ҳовуз бунёд этилди. Салқин ва шинам умумий овқатланиш кооперативидан қишлоқ аҳли ҳамда йўловчилар мамнун бўлишаяпти.

Ҳ. ҲАЙДАРОВ.

ПАХТАКОРЛАР ҲУЗУРИДА

Андижон область Йўлдош Охунбобоев номидаги музикали драма ва комедия театрининг санъаткорлари Москва райони меҳнаткашлари ҳузурига ташриф буюришди. Улар Ленин номли, «Октябрь 60 йиллиги» колхозлари пахтакорларини дилрабо куй ва қўшиқлар, сержозиба рақслар, музикали комедиялардан парчалар ижро этиб, хушнуд қилдилар. Улар айниқса Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист Мавлуда Бойматова, хонандалардан Фотима Мамасодиқова, Мухтасар Йўлдошева, Маткарим Болтаев, рақкосалардан Зулхумор Қодирова чиқишларини зўр қизиқиш билан томоша қилдилар.

М. БОЛТАЕВ.

ХОНАНДАЛАР ҚОНКУРСИ

Марҳамат район бадиий ҳаваскорлик коллективларининг яккахон хонандалари кўрик-конкурси бўлиб ўтди. Унда «Пахтакор» колхози маданият уйи ҳаваскорлари Абдуғаффор Абдувалиев, Махфират Омонова биринчи ва иккинчи, Шукурмерган қишлоқ маданият уйи ходими Ёрқиной Ғаффорова учинчи ўринни эгалладилар.

Ғолибларга эсдалик совғалари топширилди.

С. СОБИРОВ.

МИРИҚИБ ДАМ ОЛИШМОҚДА

Балиқчи ўрмон хўжалиги Норин ва Қорадарё бўйларига ястанган. Хушманзара ва салқин дарахтзорлар бағрида «Победа», Охунбобоев номли колхозларининг хўжаликлараро, Максим Горький номли совхозининг «Бўстон» ҳамда область қурилиш трестининг «Дилором» пионерлар лагерлари жойлашган. Бу ерда болаларнинг мириқиб дам олишлари учун барча шароитлар яратилган. Турли тўгараклар ишлаб турибди. Спорт мусобақалари, бадиий ҳаваскорларининг кўрик-конкурслари, меҳнат зарбдорлари ва ветеранлари билан учрашувлар мунтазам ўтказилаяпти. Ўлкани ўрганиш тўгараги аъзолари ўрмонга саёҳатга чиқиб, гербарийлар тўплашаяпти.

Бу ерда 1.100 нафар бола ёзги таътилни кўнгилли ўтказмоқда.

С. ЙИГИТАЛИЕВ.

ЭЛ ХИЗМАТИДА

Абдумалик Жалилов — социалистик мусобақа ғолиби. У бир неча марта Избоскан район ва область алоқа бўлимларининг фахрий ёрлиқларини олган.

Почтачи Майгир қишлоғининг Навоий, Муқимий, Фурқат, Полвон Қозоқов кўчаларидаги 463 та хонадонга намунали хизмат кўрсатмоқда. У газета-журналлар, пенсия пулларини ўз вақтида етказиб бериб, аҳоли ҳурматига сазовор бўлмоқда.

И. ОТАҚЎЗИЕВ.

БОЛАЛАР ВА ОНАЛАР САНАТОРИЙСИ

Жиззах областининг сўлим жойларидан бирида қурилган «Зомин» оналар ва болалар санаторийси дастлабки мижозларини қабул қилди. Коммунистик шанбаликдан тушган маблағ ҳисобига барпо қилинган шифо масканида нафас олиш йўллари хасталиклари даволанади. 2 минг метр баландликда, хушманзара Туркистон тоғ тизмалари бағрида жойлашган мазкур санаторийга бир сменанинг ўзида 574 кишини жойлаштириш мумкин.

Бу ерда терапия ва сув билан даволаш бўлимлари бор. Шифобахш ванна ва душхоналар, иккита саунали бассейн, массаж кабинетлари ҳам мижозлар хизматида.

Шифо маскани ходимлари оналар ва болаларга малакали хизмат кўрсатиш билан бирга уларнинг мазмунли дам олишлари учун ҳам ғамхўрлик қилмоқдалар. Бу ерда кутубхона, клуб, болалар майдончаси мавжуд, спорт комплекси қад ростлаётир.

Санаторий йил бўйи ишлайди. Шу муддат ичида 8 мингдан ортиқ киши дам олиши, соғлиғини мустаҳкамлаши мумкин.

Санаторийда малакали мутахассислар кўп. Врач Валентина Зотова, массажчи Шоира Рамазонова, ошхона хизматчиси С. Ҳамдамова, тарбиячи Раиса Назаровалар шулар жумласидан.

Ш. УМИРОВ.

СУРАТЛАРДА: 1. Шифо масканининг рамзий калити эгаларига топширилди. 2. «Зомин»нинг дастлабки дам олувчилари.

А. КОШКИН фотолари. (ЎзТАГ).

Биз — интернационалистлармиз

«ҚИЗИЛ ЧИННИГУЛ»НИНГ ИЛК ОДИМИ

Абу Али ибн Сино номидаги Бухоро маданият саройининг саҳнасида совет интернационалчи жангчиларининг Афғонистонда тўқиган мустаҳкам солдатлик қардошлиги тўғрисидаги қўшиқлар янгради. Бу қўшиқларни шаҳар вокал-чолғу ансамбли — «Қизил чиннигул» хонандалари ижро этишди. Хонанда ва созандалар концертдан тушган жами даромадни афғонлар диёрида ҳалок бўлган интернационалчи жангчилар ёдгорлиги фондига ўтказишга қарор қилдилар.

Ансамбль «Қизил чиннигул» номли клубда ташкил этилганди, у юздан ортиқ интернационалчи жангчини бирлаштиради.

— Биз ёш ишчилар, студентлар, мактаб ўқувчилари билан учрашамиз, — дейди клуб комиссари Абдунор Остонов. — Бизни ёшларнинг кечаларига, комсомол йиғилишларига ва пионер йиғинларига чақирадилар. Афғон халқининг бахти учун жон берган ўзбек тенгқурларимизнинг жасоратлари ҳақида гапириб берамиз. Ҳалок бўлган йигитларнинг оилаларини унутмаймиз. Зарур бўлиб қолганида уларга ёрдам берамиз. Тарбияси қийин ўсмирлар билан иш олиб бораяпмиз. Улар учун шаҳарда бир неча тўгарак ва спорт секцияси очдик.

«Қизил чиннигул» клубининг аъзолари ёшлар учун кўпгина фойдали иш қилмоқдалар. Уларнинг ташаббуси билан Бухородаги 7-мактаб ҳузурида «Ёш чегарачи» тўгараги ташкил қилинди. Бу ерда ўсмирлар енгил атлетика, самбо, мерганлик билан шуғулланмоқдалар, армия хизматига тайёргарлик кўрмоқдалар. Шу ерлик интернационалчи жангчи Жума Аберов хотирасига бағишланган картинг мусобақаси анъанавий шаҳар тадбири бўлиб қолди.

«Қизил чиннигул» клубининг ташаббуси билан шу йил баҳорда область марказидаги комсомол кўли яқинида мевали боғ барпо этилди. Шу ерда шаҳар ёшлари Афғонистонда интернационал бурчини бажариш чоғида ҳалок бўлган бухоролик жангчилар ёдгорлигини ўрнатишни мўлжалламоқдалар.

А. ФОЗИЛОВ,
ЎзТАГ мухбири.

ЎЗИМИЗДАН БОШЛАСАК

Ҳаваскорларнинг ҳикояларини ўқиб

Бутун мамлакатимиз миқёсида давом этаётган янгиланиш жараёни ҳамма соҳадаги каби адабий кучларнинг ҳам катта ғайрат билан ишлашига имкон яратмоқда. Таърифли қилиб айтганда, кўплаб ҳаётбахш булоқларнинг кўзи очилди. Шеърий, насрий ва публицистик асарларда жанговарлик, кескин фош этиш хусусиятлари бор бўйи билан намоён бўлаяпти.

Бугун яратилаётган асарлар қайта қуриш ва ошкоралик даври адабиёти сифатида тарихга киради. Ҳар бир янги асарни қўлга оларканмиз, табиийки, унда давр руҳи қандай ифода этилаётганлигига эътибор берамиз. Редакцияга келган машқларга ҳам ана шу нуқтаи назардан ёндашдик.

Адабиётдаги қайта қуришни ҳамма ҳар хил тушунади. Бировлар катта гаплар айтишга, улкан жиноятларни фош этишга уринадилар. Бугун ҳамма жойда баралла тилга олинаётган порахўрлик, кўзбўямачилик, ошна-оғайнигарчилик каби иллатлар тўғрисидагина ёзиш адабиётдаги қайта қуриш бўлолмайди. Мавзу ва ғоя қанча муҳим, салобатли бўлсада, барибир киши қалбига чинакам бадиият билан суғорилган асар йўл топа олади. Мавзу эмас, ўринлатиб ёзилган асар мақтовга сазовор.

Мана, хоразмлик Рашид Гулмоновнинг «Почтальон» деб аталган ҳажвияси. Уни ўқирканмиз, Рашиднинг қаламми анчагина чархланиб қолганидан қувонамиз. У гўё арзимаган нарса ҳақида шунчаки гапираётган кишидек бўлиб қалам тебратади. Равон тил, самимият ва енгил юмор деярли ҳар бир жумласида яққол кўриниб туради. Воқеалар бош қаҳрамон Қўзивой тилидан ҳикоя қилинади. У ёш йигит. Қишлоқда почтальон бўлиб ишлайди. Ҳар куни қўлидан даста-даста хатлар ўтишини айтиб, уларнинг адреслари ажабтовур ёзилганидан кулади. Масалан, область номи ўзбекча, район русча, колхоз номи эса оғзаки нутқ ёки шевада қандай айтилса, шундай битилган. Бу энди бориб турган чаласаводлик. Ярмига кишиларнинг ўзи айбдор бўлса, ярмига ўқувчиларнинг ойлаб даладан чиқмаслиги сабаб.

Сўнгра Қўзивой эриниб, хоҳлаган кишисига ўзи истаган газета-журналларни бериб кетаверишини сўзлайди. Аммо Норим ака деган киши уни боплаб уялтирганидан кейин бу думбул йигит аҳволига куламиз. Диққатга сазовор томони шундаки, Қўзивой ўз газетасини беришни талаб этган обуначидан хафа эмас. Аввалига жирракилик қилса-да, ичида маъқуллайди. Чунки мана шу оддий ҳолатда адолат бўлишини истамаган, унинг учун курашмаган қишлоқ кишиси ўз ҳақини ҳеч қачон талаб қилолмайди. Одамлардаги ўзгаришни кўриб, кўнглингиз кўтарилади ва ёш қаламкаш Рашид Гулмоновга бундан ҳам қизиқарлироқ, кенг кўламлироқ ҳикоялар ёзишида муваффақиятлар тилагингиз келади.

Эҳтимол, биз мақтаётган хислатлар айрим кишиларга унчалик арзимасдек туюлар. Йўқ, энди баландпарвозлик, ҳавойиликнинг вақти ўтди. Биз энг оддий, кичик нуқталарда ўзгариш ясамай туриб, катта янгиланишни амалга оширолмаймиз.

Наманганлик Нодирхон Абдураҳмонов редакцияга митти ҳажвиялар йўллабди. «Радди маърака», «Ночор баҳона» машқларида янги гап ҳам, юмор ҳам йўқ. Атайлабдан воқеа тўқиш, кулгили ҳолат яратишга уриниш бор.

Термизлик Алимардон Бўроновнинг «Зимдан», жиззахлик Абдурасул Муродовнинг «Комиссия», самарқандлик Абдусалом Муҳаммадалиевнинг «Уёғи бир гап бўлар», фарғоналик Мирзараҳмат Тожибоевнинг «Йўлини топган раис», арнасойлик Эгамберди Ўроқовнинг «Кўргазма», бухоролик Шариф Шерриевнинг «Бети қалин одам», андижонлик Ҳамиджон Шамсиддиновнинг «Рашк» ва «Фавқулодда кенгаш» сарлавҳали ҳажвиялари тўғрисида ҳам илиқ гаплар айтиш мумкин. Уларда изланаётган, тили сайқал топиб, кичик воқеалардан теран умумлашмалар чиқаришга уринаётган ёш қаламкашларнинг гражданин сифатидаги хислатлари акс этаётир, десак янглишмаймиз. Фақат бир истак шуки, бу муаллифларимиз ёзган ҳажвиялар радио ва телевидение орқали бериладиган интермедияларга мутлақо ўхшамаса. Иложи борича оригиналликка интилиш даркор. Шундагина улар ҳаётнинг ҳақиқий мусаввирлари бўла олишлари мумкин. Бунинг учун эса кўп ўқиш, изланиш ва устозлар тажрибасини қунт билан ўрганмоқ зарур. Акс ҳолда қоғозга туширилган ҳажвиялар оддий сўзлар йиғиндисидан иборат бўлиб қолади. Айтиладиган гап аниқ ва ўзига хос бўлмаса, у маҳорат билан, равон тил орқали ифодалаб берилмаса, муаллиф қанчалик чиранмасин ўқувчи диққатини ўзига торта олмайди.

Учқўрғонлик Набижон Тожибоевнинг «Текин тешмасдан қўймас», олтинкўллик Қаҳҳор Маҳкамовнинг «Кўшиб ёзиш», нуроталик Нарзулло Расуловнинг «Тумор», косонлик Холмирза Соибназаровнинг бир неча ҳикоялари, жиззахлик Абдулфайз Баротовнинг «Маданиятли қиз», ангорлик Хўжамурод Тоштемировнинг «Ўкинч», наманганлик Жалолиддин Усмоновнинг «Кичик ҳажвиялар»и, поплик Кенжабой Бекмирзаевнинг «Болалар ризқи», қизилтепалик Бобоқул Мансуровнинг қатраларида ҳам худди шу ҳолга дуч келдик. Уларнинг ниятлари холис, уриниш ва ҳаракатлари ҳам яхши. Аммо воқеалардаги сохталик ва тасвирдаги зўракилик, тилдаги ғализликлар ниятни рўёбга чиқаришга халал берган.

Сўз устида ишлаш нақадар масъулиятли эканлиги ҳақида кўп ўқиганмиз, эшитганмиз. Бироқ аксарият машқларда худди шу борада камчилик ва нуқсонлар бўртиб турибди. Мисол учун юқорида номи мақтов билан тилга олинган Абдусалом Муҳаммадалиевнинг «Уёғи бир гап бўлар» ҳикоясида «Сут-қатиқ ялаб юрган қадрдон» деган жумлани ўқиймиз. Халқ бундай демайди, балки «Офтобда қатиқ ичишган» иборасини ишлатади.

Абдурасул Муродов ҳам «Комиссия» ҳажвиясида худди шундай нуқсонга йўл қўяди. «Сичқоннинг нархи минг танга» деб ёзибди у. Ахир, сичқоннинг нархи эмас, ини минг танга, деган ибора борлигини ҳамма билади-ку? Халқ орасидаги машҳур гапни бу қадар бузиб ишлатган кишининг «Кирсовундек осилиб турган қорин» қабилидаги мантиқсиз жумла тузишига ажабланмаса ҳам бўлади.

Нарзулла Расулов эса «Тумор» ҳажвиясида «боши саллат еган» қаҳрамоннинг «ҳушсиз ётгани»ни айтади! Хоразмлик А. Мадаминов «Оилави харидиқ» (?), сирдарёлик К. Зуҳуров эса «Ҳеж кимга айтманг, айтаман» тарзида сарлавҳалар қўйиб, машқлар жўнатишган. Юқорида айтганимиздек, ишни энг кичик нуқталарда қайта қурмай туриб, катта сифат ўзгаришларига эриша олмаймиз. Эҳтимол, бу камчиликлар эндигина ёзилган ҳикояда кўринса, унчалик зарари йўқдир. Аммо мазкур муаллифлар ўз машқларини неча минглаб ўқувчиси бўлган республика газетаси саҳифаларида кўришни истайдилар. «Тилга эътиборсиз — элга эътиборсиз». Бу сўзларни қўлига қалам олган ҳар бир киши яхшилаб ўйлаб кўриши лозим.

Оқдарёлик Жалил Мажидовнинг «Шикоят дафтарини беринг» ёки «Синалган усул» дея қўш сарлавҳа қўйилган ҳажвияси равон ўқилади. Кулгили ҳолатлар анча маҳорат билан чизилган. Ўз ишларидаги қилвирликлар, хатоликларни ўзлари ҳам билган юлғичларнинг ҳар нарсадан ҳадиксирайверишлари ишонарли тасвирланган. Бу ҳажвияни машҳур турк адиби Азиз Несиннинг ўзбек тилида қайта-қайта чоп этилган «Ҳуштак афанди» ҳикоясини ўқимаган киши мақташи ҳам мумкин. Афсуски, буюк турк ёзувчисининг асарлари барчага таниш. Исмлар, харид қилинган нарсалар, ҳикояларнинг хотимасидаги фарқни ҳисобга олмаганда ҳеч қандай тафовут йўқ. Шундай «усул» билан юзлаб ҳикоялар ёзса бўлади. Аммо бу ижод ҳисобланмайди, ўқувчига фойдаси ҳам, қизиғи ҳам йўқ. Нусха кўчириш билан таъсирланишнинг ўртасида катта фарқ бор ва ана шу нуқтада истеъдоднинг кучли ёки заифлиги маълум бўлади. Биз бу фикрларимизни Ж. Мажидов тўғри тушунади ва келажакда оригинал ҳикоялар машқ қилади, деб ишонамиз.

Юқорида нуқул ҳажвий ҳикоялар тўғрисида сўз юритдик. Аммо бундан редакцияга фақат юмористик асарларгина келар экан-да, деган хулоса чиқмаслиги керак. Мана, номларининг ўзиёқ «жидди»лигини айтиб турган машқлар. Булар — амударёлик Хушнуд Ёқубжоновнинг «Номус ва нон», қашқадарёлик Нормамат Тоғаевнинг «Ер билан суҳбат», олтинкўллик Қаҳҳор Маҳкамовнинг «Оқибат» ва «Ҳусн», тошлоқлик Қурбонбек Абдувалиевнинг «Ишонч», избосканлик Илҳом Отақўзиевнинг «Армонли кўзлар», яккабоғлик Очил Исматовнинг «Тўқчилик даврини эъзозла» деб номланган, бири «қатра», бири «воқеий ҳикоя» деб изоҳланган машқлари. Биронтаси ҳикоя талабларига жавоб беради, деб айтолмаймиз. Улар оддий мақоладан фарқ қилмайди. Баён кучли. Табиат тасвири, ички кечинмалар, туйғулар ифодаси, энг муҳими янги гап йўқ. Жўнлик ва схематизм касалидан қутулиш даркор.

Қамашилик Наврўз Тўраевнинг «Сўнгги афсус», ғузорлик Йўлдош Маллаевнинг «Табиат хатоси эмиш», жиззахлик Абдулла Аҳмаднинг «Кўнгил мулки», бувайдалик Абдувоҳид Қодировнинг «Жонзотлар», хўжаободлик Тўлғаной Абдуқодированинг «Яна баҳор келди», Тўлқин Маматовнинг «Кичик ҳикоялар», уйчилик К. Раҳимовнинг «Пасткаш», поплик Мўйдинжон Маткаримовнинг «Хотирлаш», бухоролик Аҳрор Ҳасановнинг «Турғун ташмачи», пахтачилик Эгамназар Тонготаровнинг «Заҳматкашлар», ургутлик Саъдулла Ўроқовнинг «Меҳр нури» каби насрий машқлари ҳақида ҳам шу фикрни айтиш мумкин. Фарғоналик Мирзамир Мирзашарипов, қамашилик Ўроқжон Қиличев, тошкентлик Исмоил Қосимовнинг «Митти масаллар»и эса жанр талабларидан анча узоқ. Пешкулик Амрулло Самадов матбуотда эълон қилинган «Хандалар»ни қайта кўчириб юборибди. Табиийки, улардан фойдаланиб бўлмайди.

Хулоса қилиб шуни айтиш мумкинки, тўлақонли бадиий асар яратиш учун кишида теран ва самимий ҳис-туйғулар, ўткир нигоҳ, кучли билим ва жасорат бўлмоғи даркор. Ёзилган нарсалар устида узоқ ва қунт билан, эринмай, ўз-ўзига талабчанликни оширган ҳолда ишлаш керак. Янгилик яратиш, ижодга масъулият билан ёндашиш зарур. Бу бизнинг конверт устида адрес ёзишдан тортиб, жумла тузишимиз, воқеа ва қаҳрамон танлашимиз, сўз ишлатишимиз ва ифода усулимизга — барча-барчасида ўз аксини топса нур устига аъло нур. Қайта қуришни аввало ўзимиздан бошласак, бу давр ва унда яшаётган, курашаётган кишилар ҳақида ёзганларимиз янада баркамол, яшовчан бўлади.

Ҳулкар ҲАМРОЕВА,
Тошкент давлат университети чет эл адабиёти кафедраси тадқиқотчиси.

СПОРТ ХАБАРЛАРИ

ФУТБОЛ

ЦСКА — «Заря», «Кузбасс» — «Ростсельмаш» матчлари билан мамлакат чемпионатининг биринчи лигасида навбатдаги тур ниҳояланди. Москва ва Кемероводa бўлган бу учрашувларда майдон эгаларининг қўли баланд келди. Армиячилар 2:0, «Кузбасс» футболчилари эса 4:1 ҳисобида ғалаба қозондилар. Биринчи команда 26 очко билан учинчи ўринда бораяпти. Иккинчи коллектив эса бир неча поғона юқори кўтарилди.

Бу турда навбатдаги ғалабани қўлга киритган Душанбенинг «Помир» командаси биринчи лигада карвонбошилик қилаяпти. Тожикистон футболчилари ҳисобидаги очколар 33 тага етди. Бу иккинчи ўринда бораётган «Динамо» (Ставрополь) коллективидан тўрт очко кўп.

Навбатдаги тур учрашувлари бугун ўтказилади. Пахтакорчилар биринчи давра ўйинларини Львовда якунлайдилар. Улар маҳаллий СКА «Карпати» командаси билан учрашишади.

ЧИМ ХОККЕЙИ

Олий лига коллективлари навбатдаги тур учрашувларини ўтказдилар. Чемпионат пешқадами — Бориспольнинг «Колос» командаси қўш ғалабани қўлга киритди. Хоккейчи қизлар ўз майдонларида Тошкент областининг «Политотдел» клубини қабул қилиб, икки бор зафар қучдилар. Биринчи куни ҳам, эртасига ҳам бир хил — 2:0 ҳисоби қайд этилди. Иккинчи ўринда бораётган «Андижанка» командаси эса Бокуда маҳаллий «Связист» коллективи билан учрашиб, очколарни баҳам кўрди — 1:0, 0:1.

Бу тур учрашувларидан сўнг олий лига коллективлари ўйинлар жадвалидан қуйидаги тартибда жой олдилар:

«Колос»	18	50—18	32
«Андижанка»	20	28—11	28
СКИФ (Москва)	22	35—21	28
«Связист» (Олмаота)	22	19—18	26
«Политотдел»	22	21—21	24
«Ритм» (Гродно)	22	21—21	22
«Шяуляй»	22	25—31	22
«Связист» (Боку)	22	16—22	18
«Спартак» (Москва области)	20	21—21	16
«Текстильщик» (Тирасполь)	22	19—31	16
ТТУ	22	22—39	14
«Спартак» (Москва)	22	21—44	10

ШАХМАТ

Роттердамда (Голландия) Европанинг кучли тўрт клуби ўртасида финал мусобақаси ўтаяпти. Унда ЦСКА (СССР), «Золлинген» (ГФР), «Фолмак» (Голландия), «Гонвед» (Венгрия) командалари куч синашаяпти.

Армиячилар сўнгги турда немис шахматчилари билан 3:3 ҳисобида дуранг ўйнадилар. «Фолмак» — «Гонвед» матчида голландияликларнинг омади келди. Улар рақибларини 4:2 ҳисобида мағлубиятга учратдилар.

Биринчи даврадан сўнг 11,5 очко тўплаган ЦСКА шахматчилари олдинга чиқиб олдилар. 9 очко жамғарган «Фолмак» командаси иккинчи ўринда бораяпти. «Золлинген» ҳисобида 8, «Гонвед» клуби жамғармасида эса 7,5 очко бор.

ЕНГИЛ АТЛЕТИКА

Брянскда ўсмирлар ўртасида (1969—1970 йилларда туғилган) СССР биринчилиги тугади. Унда республикамиз вакиллари муваффақиятли қатнашдилар. Тошкентлик Надежда Ротач қизлар ўртасида 100 метр масофага югуришда биринчи ўринни эгаллади. Унинг натижаси бу йилги мавсумда мамлакатимизда энг яхши, республикамиз учун эса рекорд ҳисобланади.

Иккинчи спортчимиз Анвар Кучмуродов эса йигитлар ўртасида айни шу масофада марра чизиғини иккинчи бўлиб босиб ўтди. У москвалик Д. Бартеневга бор-йўғи 0,1 секунд ютқазди. Дмитрий Полюнин (найза улоқтириш) билан Елена Циглер (етти кураш) ҳам иккинчи ўринни олиб, маҳоратли спортчилар эканликларини исботлашди. Маҳмуд Сайфуллаев эса 5000 ва 10000 метр масофаларга югуришда кумуш, бронза медалларини қўлга киритди.

Редактор
А. Ғ. МУХТОРОВ.

ТЕЛЕВИЗОР ХИЗМАТДА

17 ИЮЛЬ, ЯКШАНБА

МЕТАЛЛУРГЛАР КУНИ

● МТ I

8.30 Янгиликлар.
8.50 Ритмик гимнастика.
9.35 Металлурглар кунига. «Череповецк металлургия комбинатида ишлаб чиқаришни интенсивлаш». Ҳужжатли фильм.
9.50 «Спортлото» тиражи.
10.00 «Будильник».
10.30 «Совет Иттифоқига хизмат қиламан!».
11.30 «Тонгги почта». Музикали кўрсатув.
12.00 «Саёҳатчилар клуби».
13.00 «Музикали киоск».
13.30 «Қишлоқ янгиликлари».
14.30 «Здоровье».
15.15 Мультипликацияда фантастика. «Довон».
15.45 Болалар учун фильм. «Арғумчоқ» (Рига киностудияси).
16.50 Кременчук автомобиль заводи Маданият саройининг «Свитанок» халқ рақс ансамбли ижро этади.
17.05 «Ҳаваскор қуёнчилар». Ҳужжатли фильм.
17.25 «Жонли планета». Ўн икки серияли ҳужжатли фильм премьераси. 1-серия — «Оламнинг яратилиши» (Англия).
18.30 «Халқаро панорама».

Якшанба кинозали

19.15 «Туррапуто ҳокими». Мультфильм;
«Театр, кино ва телевидение рассомлари». Ҳужжатли фильм.
19.55 «Илон тутувчи». Бадиий фильм («Мосфильм»).
21.30 «Время».
22.05 «КВН». Новосибирск ва Днепропетровск Давлат университетлари командаларининг учрашуви.
00.05 «Рассом устахонасида». Елена Романова.
00.25 Янгиликлар.

● МТ II

8.30 Зарядкага сафланинг!

«Тафаккур» программаси

8.45 Совет поэзияси. Қ. Кулиев.
9.20 «Эрудит». «Центрнаучфильм» студиясининг илмий-оммабоп фильмлари:
«Ён тарафдан ҳужум». Электр энергиясини ҳосил қилиш учун магнитодинамик генераторлардан фойдаланиш ҳақида;
«Юриш сиздан, АЭС». Атомдан тинч мақсадда фойдаланиш ҳақида;
«Қуёш ортидан изма-из». Гелиоэнергетиканинг ривожланиш истиқболлари ҳақида;
«Ой турбиналарининг энергияси». Тошқин электростанциялари қурилиш истиқболлари ҳақида;
«Яшил энергия». Соф экологик биоёнилғи ҳосил қилиш мақсадида биоэнергетикадан фойдаланиш ҳақида.
10.10 «Портретлар». И. А. Гончаров. Ҳаёти ва ижоди саҳифалари.
10.55 Рус тили. Саволларингизга жавоб берамиз.
11.30 «Мактаб: ўзгаришлар даврлари». Май ойида Тошкентда бўлиб ўтган VIII Бутуниттифоқ педагогик ўқишлари ҳақида.
12.00 «Саёҳатчилар клуби». Шимолий Қутб орқали ўтган Совет — Канада экспедицияси ҳақида.
13.00 «Фан: назария, тажриба, практика».
13.30 «Фалсафий суҳбатлар». «Реал гуманизм жамияти сари». Кўрсатувда СССР ФА мухбир аъзоси В. С. Стёпин, фалсафа фанлари докторлари В. Ж. Келле ва Н. В. Мотрошилова, фалсафа фанлари кандидати Э. А. Соловьёв, академик В. А. Кудрявцев, СССР халқ артисти М. А. Ульянов иштирок этадилар. Кўрсатувни СССР философия жамиятининг президенти, академик И. Т. Фролов олиб боради.
14.30 «Салом, музика!». «Пионерия» болалар хор студиясининг концерти.
14.55 «Вернадский ҳаётидан». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси. «Ватаннинг қадрдон кишилари» туркумидан.
15.30 РСФСРда хизмат кўрсатган артист Ю. Башмет концерти.
16.30 Мамлакат театрлари намойиш этади. «Чорага чора». Литва ССР Давлат рус драма театри фильм-спектаклининг премьераси. Автор — В. Шекспир.
18.35 «Кўҳна эман эртаги». Мультфильм.
18.55 «Кичерилик олтин изловчи». Телевизион ҳужжатли фильм
19.30 Опера шинавандалари клуби.
20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар!
20.45 Сузиш. СССР чемпионати.
21.30 «Время».
22.05 «Менинг лўлиларим». Телевизион бадиий фильм премьераси («Грузияфильм»).
23.20 Янгиликлар.

● ЎзТВ

8.30 «Ассалому алайкум». Информацион-музикали программа.
10.00 «Шарқ лирикаси» (рус.).
10.25 «Биргаликда куйлаймиз». С. Абрамова, Ҳ. Муҳаммад. «Ёз қўшиғи».
10.55 «Оила даврасида». Кинопрограмма.
11.25 «Сиз севган қаҳрамонлар». Кинокўрсатув.
12.25 «Уй қандай қурилади?» Ўзбекистон телевидениесининг «Правда Востока» газетаси билан биргаликдаги рейди (рус.).
12.55 Мактаб ўқувчилари учун. «Қувноқ стартлар».
14.10 «Ота-оналар университети». Болаларни мустақил ҳаётга тайёрлаш.
14.40 Спорт программаси: 1. «Ўзбекистон спорти» (рус.). 2. Хотин-қизлар командалари ўртасида чим устида хоккей бўйича СССР чемпионати. Олий лига. «Политотдел» — «Связист» (Олмаота). Тошкент область «Политотдел» колхози стадионидан ёзиб олинган.
15.35 Ўзбек халқ достонлари. «Ошиқ Ғариб ва Шоҳсанам». Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист Р. Муродов ижро этади.
16.40 «Афғонистон: биродарлик қонуни билан».
17.10 «Бугун — Металлурглар куни».
17.40 Реклама.

* * *

17.55 Кўрсатувлар программаси.
18.00 «Медуза нима эшитди». Мультфильмлар программаси.
18.40 Мактаб ўқувчилари учун. «Санъат ғунчалари».
19.10 «Тилга эътибор...»
20.00 «Ахборот» (рус.).
20.20 «Шаҳар ва сув». Телефильм.
20.30 «Ахборот».
20.50 Эстрада концерти.
21.30 Москва. «Время».
22.05 Фахриддин Умаров куйлайди.
23.15 Кўрсатувлар программаси.

●

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА ДУШАНБА КЎРСАТАДИ:

17.45 Кўрсатувлар программаси.
17.50 «Баҳорнинг ўн етти лаҳзаси». Кўп серияли телевизион бадиий фильм. 12-серия (рус.).
19.00 «Новости».
19.15 Ёшлар ижоди.
20.00 «Ахбор».
20.15 «Келгинди». Телевизион фильм.
20.30 «Парасту» (3 майдаги кўрсатув такрорланади).
21.30 Москва. «Время».
22.05 «Яна бир ёшлар программаси».

Р — 14024. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. А. 2045. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12